

RYSZARD A. STEFAŃSKI

PRZEGLĄD UCHWAŁ IZBY KARNEJ
ORAZ IZBY WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO
W ZAKRESIE PRAWA KARNEGO MATERIALNEGO
ZA 2013 R.

I. KODEKS KARNY

1. Ustawa względniejsza dla sprawcy (art. 4 § 1 k.k.)

Kodeks karny w pierwotnej wersji w art. 89 § 1 stanowił, że „W razie skazania K za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności albo grzywny z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69”. Ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw¹ zmieniono ten przepis dodając, iż sąd może dokonać tego w wyroku łącznym. W judykaturze prezentowano pogląd, że:

- „Unormowanie zawarte w art. 89 § 1 k.k. nie daje podstaw do orzeczenia wyrokiem łącznym kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w sytuacji, gdy łączeniu podlegają wyłącznie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania”².
- „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i bez warunkowego jej

¹ Dz.U. Nr 206 poz. 1589.

² Uchwała SN z dnia 25 października 2000 r. – I KZP 28/2000, OSNKW 2000, Nr 11–12, poz. 91 z głosami krytycznymi D. Wysockiego, OSP 2001, Nr 3, s. 158–160, J. Misztal-Koneckiej, PS 2001, Nr 7–8, s. 126–133, Ł. Gramzy, OSP 2001, Nr 9, s. 419–420, D. Kali, AG 2002, Nr 1, s. 77–82 oraz głosem aprobującą P. Zwolaka, PS 2002, Nr 4, s. 114–120 i takimi uwagami S. Zablockiego, *Przeгляд orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Karne*, Pal. 2000, Nr 11–12, s. 189–192, a także R.A. Stefańskiego, *Przeгляд uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego i prawa wykroczeń za 2000 r.*, WPP 2001, Nr 1, s. 111–113.

zawieszenia – orzeczenie kary bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w wyroku łącznym (art. 89 § 1 KK) nie jest dopuszczalne”³.

Cyt. ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. dodano do art. 89 k.k. § 1a w brzmieniu „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania”. Nie budzi zatem wątpliwości, że od wejścia życie tego przepisu, tj. o dnia 8 czerwca 2010 r. możliwe jest na jego podstawie orzeczenie bezwzględnej kary pozbawienia wolności w razie łączenia kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Przepis ten *expressis verbis* przewiduje możliwość orzeczenia w wyroku łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności, jeśli wszystkie podlegające łączeniu kary pozbawienia wolności orzeczone zostały z warunkowym zawieszeniem ich wykonania.

Jego wejście w życie spowodowało w orzecznictwie rozbieżności w zakresie wykładni art. 89 § 1 k.k.

³ Uchwała SN z dnia 27 marca 2001 r. – I KZP 2/2001, OSNKW 2001, Nr 5–6, poz. 41 z głosami krytycznymi K. Grzegorzcyka, WPP 2001, Nr 2, s. 150–157, J. Matrasa, Prok. i Pr. 2002, Nr 1, s. 119–123 i W. Marcinkowskiego, WPP 2002, Nr 3, s. 160–162 oraz głosem aprobującą M. Gajewskiego, Mon. Praw. 2001, Nr 18, s. 940–943 i aprobującymi S. Zabłockiego, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Karne*, Pal. 2001, Nr 5–6, s. 190–191, a także R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego i prawa wykroczeń za 2001 r.*, WPP 2002, Nr 1, s. 113–116, wyroku SN z dnia 5 października 2004 r. – V KK 224/04, OSNKW 2004, Nr 10, poz. 98 z głosami krytyczną M. Góróskiego, Gd. Stud. Praw. Prz. Orzecz. 2005, Nr 1–2, s. 173–178 i aprobującą J. Raglewskiego, Jur. 2005, Nr 10–11, s. 50–52. Tak też wyroku SN z dnia: 8 stycznia 2003 r. – III KK 403/02, OSNwSK 2003, poz. 23, wyroku SN z dnia 3 kwietnia 2003 r. – IV KK 113/03, OSNwSK 2003, poz. 713; wyroku SN z dnia 22 czerwca 2004 r. – V KK 50/04, OSNwSK 2004, poz. 1160, wyroku SN z dnia 5 października 2004 r. – V KK 224/04, OSNKW 2004, z. 10, poz. 98, wyroku SN z dnia 14 kwietnia 2005 r. – III KK 54/05, OSN Prok. i Pr. 2005, Nr 11, poz. 3, postanowieniu SN z dnia 3 października 2005 r. – V KK 128/05, OSNKW 2005, Nr 12, poz. 119 z głosem krytyczną J. Raglewskiego, OSP 2006, Nr 7–8, s. 441–443, wyroku SN z dnia 15 listopada 2005 r., IV KK 256/05, OSNwSK 2005, poz. 2056, wyroku SN z dnia 16 grudnia 2005 r. – V KK 414/05, OSN Prok. i Pr. 2006, Nr 5, poz. 5, wyroku SN z dnia 15 listopada 2005 r. – IV KK 256/05, OSNwSK 2005, poz. 2056, wyroku SN z dnia 14 marca 2007 r., II KK 6/07, OSNwSK 2007, poz. 609, wyroku SN z dnia 24 kwietnia 2007 r. – IV KK 155/07, OSN Prok. i Pr. 2007, Nr 9, poz. 4, wyroku SN z dnia 12 czerwca 2007 r. – V KK 132/07, OSNwSK 2007, poz. 1261, wyroku SN z dnia 19 grudnia 2007 r. – III KK 408/07, OSNwSK 2007, poz. 2898, wyroku SN z dnia 19 marca 2008 r. – IV KK 45/08, OSN Prok. i Pr. 2008, Nr 6, poz. 6, wyroku SN z dnia 9 czerwca 2008 r. – III KK 124/08, OSNwSK 2008, poz. 1227, wyroku SN z dnia 26 listopada 2008 r. – III KK 317/08, OSNwSK 2008, poz. 2389, wyroku SN z dnia 26 marca 2009 r. – IV KK 69/09, OSNwSK 2009, poz. 841, postanowieniu SN z dnia 30 września 2009 r. – I KZP 12/09, OSNKW 2009, nr 10, poz. 86, postanowieniu SN z dnia 5 sierpnia 2010 r. – III KK 67/10, OSNwSK 2010, poz. 1537, postanowieniu SN z dnia 20 października 2010 r., IV KK 297/10, OSNwSK 2010, poz. 2005, postanowieniu SN z dnia 8 lutego 2011 r. – III KK 412/10, OSNwSK 2011, poz. 282, wyroku SN z dnia 8 lutego 2011 r. – III KK 414/10, Biul. PK 2011, Nr 3, poz. 1.2.2 z krytycznymi uwagami P. Kozłowskiej-Kalisz, J. Piórkowskiej-Flieger: *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 2011 r. w: Prawo w działaniu 2013*, Nr 13, s. 192–194, wyroku SA w Katowicach z dnia 24 sierpnia 2005 r., II AKz 530/05, KZS 2005, z. 12, poz. 69, wyroku SA w Szczecinie z dnia 15 marca 2006 r. – II AKa 37/06, Orz. SA w Szczecinie, PA w Szczecinie, postanowieniu SA we Wrocławiu z dnia 29 grudnia 2006 r. – II AKz 634/06, OSA 2008, nr 1, poz. 3, wyroku SA w Krakowie z dnia 27 marca 2008 r. – II AKa 40/08, OSN Prok. i Pr. 2009, Nr 2, poz. 26, postanowieniu SA w Krakowie z dnia 19 stycznia 2011 r. – II AKz 487/10, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 11, poz. 32.

Przyjmowano, że art. 89 § 1 k.k. w stanie prawnym obowiązującym od dnia 8 czerwca 2010 r. stanowi podstawę prawną orzeczenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyroku łącznym, w wyniku połączenia kar tego rodzaju wymierzonych za zbiegające się przestępstwa z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Argumentowano m.in. że „Skoro wraz z wprowadzeniem art. 89 § 1a k.k., nie uległ merytorycznej zmianie art. 89 § 1 k.k., to na podstawie tego przepisu sąd jest uprawniony do orzekania kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia, gdy połączeniu w wyroku łącznym podlegają kary orzeczone z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Za takim wnioskiem przemawia obecnie argument *a maiori ad minus* z art. 89 § 1a k.k.”⁴

Negowano też taką możliwość, wskazując, że wprawdzie obecnie obowiązujący przepis art. 89 § 1a k.k. zezwala w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania na orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, a tym bardziej jest możliwe orzeczenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności wobec sprawcy zbiegających się przestępstw, któremu wyrokami jednostkowymi zostały wymierzone kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, lecz na przeszkodzie stoi jedna z fundamentalnych zasad prawa karnego, wyrażoną w art. 4 § 1 k.k.⁵

⁴ Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2011 r. – IV KK 159/11, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 11, poz. 3 z glosami krytyczną B.J. Stefańskiej, WPP 2011, Nr 3, s. 51–56 i aprobuja J. Raglewskiego, Lex, wyrok SN z dnia 14 czerwca 2011 r. – IV KK 159/11, LEX nr 848159, postanowienie SN z dnia 6 grudnia 2012 r. – IV KK 199/12, LEX nr 1254716, postanowienie SN dnia 25 stycznia 2013 r. – IV KK 194/12, LEX nr 1292222, wyrok SA w Katowicach z dnia 9 grudnia 2010 r. – II AKa 405/10, LEX nr 785457, wyrok SA w Katowicach z dnia 27 maja 2011 r. – II AKa 168/11, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 12, poz. 18.

⁵ Wyrok SN z dnia 5 sierpnia 2010 r. – III KK 67/10, OSNwSK 2010, poz. 1537, wyrok SN z dnia 16 grudnia 2010 r. – II KK 156/10, LEX nr 783279, wyrok SN z dnia 8 lutego 2011 r. – III KK 414/10, LEX nr 735573, wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2011 r. – V KK 74/11, OSNKW 2011, Nr 6, poz. 54 z aprobuja glosą M. Siwka, Lex i takimi uwagami P. Kozłowskiej-Kalisz, J. Piórkowskiej-Flieger: Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 2011 r. w: Prawo w działaniu 2013, Nr 13, s. 196–198, wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2011 r., IV KK 39/11, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 9, poz. 1, wyrok SN z dnia 27 kwietnia 2011 r. – II KK 327/10, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 10, poz. 4, wyrok SN z dnia 15 czerwca 2011 r. – II KK 108/11, LEX nr 847137, wyrok SN z dnia 2 sierpnia 2011 r. – IV KK 186/11, LEX nr 897770, wyrok SN z dnia 12 października 2011 r. – V KK 275/11, OSN Prok. i Pr. 2012, Nr 2, poz. 4, wyrok SN z dnia 18 października 2011 r. – IV KK 262/11, LEX nr 1044057, wyrok z dnia 8 listopada 2011 r. – IV KK 171/11, LEX nr 1044052, wyrok SN z dnia 8 listopada 2011 r. – IV KK 171/11, LEX nr 1044052, Wyrok SN z dnia 17 listopada 2011 r. – V KK 206/11, Biul. PK 2012, Nr 1, poz. 1.2. 15, wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r. – IV KK 238/11, LEX nr 1163357, wyrok SN z dnia 22 listopada 2012 r. – V KK 290/12, LEX nr 1228653, wyrok SN dnia 6 grudnia 2012 r., V KK 317/12, LEX nr 1235911, postanowienie SN z dnia 6 grudnia 2012 r. – IV KK 199/12, LEX nr 1254716, wyrok SN z dnia 6 grudnia 2012 r. – V KK 364/12, OSN Prok. i Pr. 2013, Nr 2, poz. 3, wyrok SN z dnia 17 stycznia 2013 r., II KK 84/12, OSNKW 2013, Nr 5, poz. 43, postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2013 r. – IV KK 194/12, LEX nr 1292222, wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2013 r., IV KK 401/12, LEX nr 1308161, wyrok SN z dnia 23 maja 2013 r. – III KK 101/13, LEX nr 1318206, wyrok SN z dnia 23 maja 2013 r., III KK 102/13, LEX nr 1315620, wyrok SA w Białymstoku z dnia 18 stycznia 2011 r., II AKa 254/10, Orz. SA w Białymstoku

Na tle tych rozbieżności zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, czy podstawę prawną bezwzględnej kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyroku łącznym, w wyniku połączenia kar tego rodzaju wymierzonych za zbiegające się przestępstwa z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, stanowi – w stanie prawnym obowiązującym od dnia 8 czerwca 2010 r. – w art. 89 § 1 k.k., czy też art. 89 § 1a k.k. wprowadzony ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw.

Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 28 listopada 2013 r. – I KZP 13/13, (OSNKW 2013, Nr 12, poz. 100) wyjaśnił, że: **Po dniu 8 czerwca 2010 r. podstawę prawną wymierzenia w wyroku łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyniku połączenia kar pozbawienia wolności wymierzonych za zbiegające się przestępstwa z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania stanowi art. 85 k.k. w zw. z art. 89 § 1 k.k. w zw. z art. 89 § 1a k.k. Normy wynikające z powołanych przepisów mają także charakter materialnoprawny, wobec czego należy do nich odnosić reguły intertemporalne zawarte w art. 4 § 1 k.k.** Jest to pogląd słuszny.

Uzasadniając ten pogląd Sąd Najwyższy opowiedział się za poglądem, że do dnia 8 czerwca 2010 r. nie było możliwe w omawianych wypadkach orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, a stało się to możliwe dopiero po tej dacie, gdyż w celu właściwego odczytania normy z wynikającej przepisu, trzeba sięgnąć po utrwalony, jednolity, jednoznaczny, powszechny oraz autorytatywny sposób jego rozumienia wyrażony w judykaturze Sądu Najwyższego. W praktyce stosowania przepis nabrał takiej właśnie treści⁶. Trafnym zdaniem Sądu Najwyższego dodanie do § 1a art. 89 k.k. doprowadziło do zmiany normatywnej w zakresie, w jakim powstała konieczność każdorazowego orzekania kary łącznej, przy spełnieniu warunków wskazanych w art. 85 k.k., niezależnie od zastosowanego środka probacyjnego co do którejkolwiek z kar orzeczonych za pozostające w zbiegu realnym przestępstwa, tym samym wpłynęła na treść normy uprzednio dekodowanej w oparciu o art. 89 § 1 k.k. Zmiana wykładni art. 85 k.k. w zw. z art. 89 § 1 k.k. jest więc wynikiem dokonanej zmiany normatywnej, co musi pociągnąć za sobą, w przypadkach tego wymagających, odwołania się do zasady wyrażanej w art. 4 § 1 k.k. Zobowiązuje to sąd orzekający w przedmiocie wydania wyroku łącznego do ustalania – zgodnie

2011, Nr 1, s. 51, wyrok SA w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2012 r., – II AKa 116/12, LEX nr 1220417, wyrok SA w Katowicach z dnia 15 marca 2012 r. – II AKa 29/12, OSN Prok. i Pr. 2012, Nr 7–8, poz. 18.

⁶ Wyrok TK z dnia 31 marca 2005 r. – SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29, wyrok TK z dnia 3 października 2000 r. – K 33/99, OTK ZU nr 6/2000, poz. 188, wyrok TK z dnia 2 czerwca 2009 r. – SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83, wyrok TK z dnia 24 czerwca 2008 r. – SK 16/06, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 85; W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Zakamycze 2003, s. 174–178. S. Żółtek, *Głosa do postanowienia SN z dnia 23 marca 2011 r.* – I KZP 29/10, OSP 2011, nr 11, s. 805.

z art. 4 § 1 k.k., – która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy, porównując stan normatywny z dnia orzekania oraz z czasu popełnienia każdego z przestępstw pozostających w realnym zbiegu.

Istotnym problem jest ustalenie, czy w wyniku wskazanej wyżej nowelizacji doszło do zmiany normatywnej art. 89 § 1 k.k. Trafnie w literaturze wskazuje się, że treść art. 89 § 1 k.k. nie uległa zmianie w wyniku nowelizacji, poza doprecyzowaniem, iż przepis ten dotyczy orzekania o karze łącznej w wyroku łącznym⁷, lecz w art. 4 § 1 k.k. nie chodzi o zmianę treści przepisu, a o zmianę normatywną, a zatem w zakresie treści obowiązującej normy prawnej do czasu nowelizacji⁸. Treść art. 89 § 1a k.k. nie pozostaje bez wpływu na rekonstrukcję normy zawartej w § 1 tego artykułu. W drodze wnioskowania *a maiori ad minus* uzyskuje się wynik interpretacyjny, zgodnie z którym *de lege lata* skoro możliwe jest orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania z połączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, to tym bardziej dopuszczalne jest wymierzenie takiej kary łącznej w wyroku łącznym z połączenia kar orzeczonych z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania.

W doktrynie dopuszcza się stosowanie art. 4 § 1 k.k. także do rozstrzygnięć wydawanych po orzeczeniu o winie i karze. Rozstrzygnięciami takimi są prawnokarne konsekwencje skazania, w tym związane z faktem popełnienia wielu przestępstw w postaci kary łącznej, orzekanej zarówno w ramach jednoczesnego sądzenia poszczególnych przestępstw, jak i w warunkach wyroku łącznego⁹. Podkreśla się, że reguły wynikające z art. 4 § 1 k.k. mają zastosowanie tylko w zakresie regulacji określających podstawy oraz rozmiar kary łącznej¹⁰. Kara łączna jest instytucją prawa karnego materialnego, co implikuje konieczność wyrokowania z uwzględnieniem art. 4 § 1 k.k.¹¹ Prowadzi to do tego, że w wypadku gdy w czasie orzekania w przedmiocie wyroku łącznego obowiązuje ustawa inna niż w chwili popełnienia czynów, za które wymierzono kary jednostkowe podlegające łączeniu, to należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, gdy jest ona względniejsza dla skazanego¹².

⁷ K. Federowicz, *Umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego w świetle nowelizacji art. 89 Kodeksu karnego dokonanej ustawą z 5 listopada 2009 r.*, PS 2011, nr 7–8, s. 122.

⁸ K.J. Leżak, *Orzekania kary łącznej w wyroku łącznym na podstawie art. 89 § 1 k.k. a stosowanie art. 4 § 1 k.k. Uwagi na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2011 r.*, IV KK 1159/11, Ius Novum 2012, Nr 4, s. 36–37.

⁹ W. Wróbel, *Zmiana normatywna...*, s. 512 i 674.

¹⁰ A. Zoll w: G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, *Kodeks karny. Komentarz do art. 1–116 k.k.*, Warszawa 2012, s. 108.

¹¹ K.J. Leżak, *Orzekania kary łącznej...*, s. 36.

¹² M. Siwek, *Glosa do wyroku SN z dnia 12 kwietnia 2011 r.* – KK 74/11, LEX/el. 2011; P. Kornacki, *Orzekanie kary łącznej w warunkach zmiany ustawy*, PS 2011, nr 11–12, s. 38–39.

2. Bieg okresu zakazu prowadzenia pojazdów (art. 43 § 3 k.k.)

Środek karny w postaci zakazu obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia, z tym że okres, na który go orzeczono nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo (art. 43 § 2 k.k.). Jeśli chodzi o zakaz prowadzenia pojazdów, to sąd, orzekając go, nakłada obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu i do chwili wykonania obowiązku okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie (art. 42 § 3 k.k.). Nie ma znaczenia, w jakim czasie po uprawomocnieniu się wyroku, wykonując orzeczenie w zakresie zakazu prowadzenia pojazdów, sąd wzywa skazanego do zrealizowania tego obowiązku i poucza go, że do chwili wykonania tego obowiązku okres, na który go orzeczono, nie biegnie. Obowiązek ten, jeżeli został orzeczony, ciąży na skazanym w mocy prawa od chwili uprawomocnienia się wyroku¹³.

Prima vista wydaje się że regulacja ta jest jasna i jej interpretacja nie powinna nasuwać wątpliwości. Tymczasem w praktyce powstał problem, od jakiego momentu rozpoczyna się bieg takiego zakazu w sytuacji, gdy sąd nie orzekł obowiązku zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdów.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 czerwca 2013 r. – I KZP 4/13, (OSNKW 2013, Nr 8, poz. 64), uznał, że: **Jeżeli sąd z obrazą art. 43 § 3 k.k. nie zobowiązał skazanego do zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdów, bieg okresu, na który orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów rozpoczyna się z dniem uprawomocnienia się wyroku skazującego.** Jest to pogląd nietrafny, aczkolwiek spotkał się z różną oceną w doktrynie¹⁴.

Sąd Najwyższy wskazał, że ustawodawca w art. 43 § 2 i 3 k.k. odróżnia dwa pojęcia: obowiązywanie zakazu prowadzenia pojazdów oraz termin obowiązywania tego zakazu. Jeżeli więc osoba, wobec której orzeczono zakaz, mimo zobowiązania nie odda dokumentu, to automatycznie wydłuży się w stosunku do niej faktyczny okres niemożności prowadzenia pojazdów. Wstrzymanie biegu okresu zakazu trwa dopóty, dopóki osoba skazana nie zdeponuje dokumentu, chociaż zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia aż do zdania tego dokumentu. Organ ten odrzucił występujące w literaturze rozróżniania pojęć: „bieg okresu zakazu” i „obowiązywanie zakazu”¹⁵. uznając, że poza wyjątkami, o których mowa w art. 43 § 2 *in fine* i § 3 *in fine* k.k., nie znajduje ono żadnego uzasadnienia. Obowiązywanie temporalnych środków karnych, orzekanych na

¹³ K. Postulski, Głosa do postanowienia SN z dnia 20 czerwca 2013 r. – I KZP 4/13, LEX/el2013.

¹⁴ Zob. glosy aprobujać K. Postulskiego, LEX/el. 2013, krytyczne A. Skowrona, LEX/el 2013 i R.A. Stefańskiego, OSP 2014, Nr 1 oraz częściowo krytyczne uwagami A. Herzoga, *Wykonywanie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych. Uwagi na tle postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r.*, sygn. I KZP 4/13, PnD 2013, Nr 8, s. 5–11.

¹⁵ T. Huminiak, *Praktyczne problemy obliczania biegu środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych*, PnD 2005, Nr 10, s. 6; A. Skowron, *Jeszcze o przepisie artykułu 43 § 3 kodeku karnego*, PnD 2013, Nr 10, s. 33.

pewien czas, immanentnie związane jest z okresem, na jaki są one orzekane; poza tym okresem środka karnego nie ma. Pomijając wspomniane wyjątki, ustawodawca dla obliczania biegu okresu, na jaki orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych, nie posługuje się żadnym innym pojęciem niż „obowiązanie” zakazu (art. 43 § 2 *in principio* k.k.). Jeżeli tego terminu – kontynuuje Sąd Najwyższy – nie odczytywać jednocześnie jako „biegu okresu”, z wyjątkiem wcześniej wspomnianych sytuacji, to w kodeksie karnym brak jest jakiegokolwiek przepisu, który regulowałby tę kwestię. Inny sposób interpretacji doprowadziłby do paradoksu, że choć zakaz obowiązywałby, to okres, na jaki go orzeczono, nie upłynąłby nigdy. Zdaniem Sądu Najwyższego istnienie wyjątków określonych w art. 43 § 2 *in fine* i § 3 *in fine* k.k. potwierdza tylko regułę biegu okresu orzeczonego środka karnego od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 43 § 2 *in principio* k.k.). w sytuacji, gdy sąd – wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 43 § 3 *in principio* k.k. – nie nałożył na sprawcę obowiązku zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdów. Druga część art. 43 § 3 k.k. zaś odwołuje się – w podstawie wyjątkowego zawieszenia biegu okresu, na jaki orzeczono zakaz – do wykonania obowiązku, o którym mowa w pierwszej części tego paragrafu. Jeżeli więc taki obowiązek, wbrew przepisom prawa, nie zostanie nałożony, niemożliwe jest też spełnienie przesłanki, która umożliwia zawieszenie biegu okresu. W konsekwencji oznacza to, że okres, na jaki orzeczono zakaz, biegnie nieprzerwanie od uprawomocnienia się orzeczenia.

Argumentacja ta jest nieprzekonująca. Z treści art. 43 § 2 k.p.k. jednoznacznie wynika, że zakaz prowadzenia pojazdów, jak i inne środki karne polegające na zakazach, obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia. Sąd Najwyższy, uzasadniając swój pogląd odwołał się do tego określenia, uznając, że jednocześnie oznacza to, że „od tego momentu biegnie okres, na jaki go orzeczono”. Nie są to – jak przyjmuje Sąd Najwyższy – terminy jednoznaczne, jednakże generalnie początkowa granica obowiązywania oraz biegu zakazów jest określona w ten sam sposób; jest nią chwila uprawomocnienia się orzeczenia. Bieg zakazów ulega zawieszeniu w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo (art. 43 § 2 k.k.). Wyjątkowo bieg zakazu może nie rozpocząć się w wypadku, gdy oskarżony był tymczasowo aresztowany i z chwilą uprawomocnienia się wyroku przystąpiono do wykonania kary pozbawienia wolności.

Zakaz prowadzenia pojazdów niewątpliwie obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia, gdyż wynika to wprost art. 43 § 2 k.k. Z treści art. 43 § 3 *in fine* k.k., który stanowi *expressis verbis*, że do chwili wykonania obowiązku zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdów nie biegnie okres, na który orzeczono zakaz. Oznacza to, że zakaz ten w ogóle nie rozpoczyna biegu od chwili uprawomocnienia się orzeczenia, a dopiero od momentu zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia. Wskazuje na to wnioskowanie *a contrario* z art. 43 § 3 k.k., który należy odczytać w ten sposób, że bieg zakazu prowadzenia pojazdów rozpoczyna się od momentu zwrotu dokumentu stwierdzają-

cego uprawnienia do prowadzenia pojazdów. Trafnie w literaturze co do tego środka – wbrew odmiennej ocenie Sądu Najwyższego – nadaje się odmienne znaczenie określeniom „obowiązuje” i „biegnie”. Przyjmuje się, że z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia następuje skutek materialnoprawny polegający na tym, że skazany nie ma prawa występować w roli aktywnego uczestnika ruchu w charakterze kierującego pojazdem objętego zakazem, a sensem art. 43 § 3 k.k. jest powiązanie tego skutku z administracyjnoprawnym aspektem korzystania z uprawnienia do prowadzenia pojazdów, którego bezpośrednim wyrazem jest posiadanie dokumentu potwierdzającego to uprawnienie w postaci prawa jazdy¹⁶.

W zakresie zakazu prowadzenia pojazdów termin, od którego obowiązuje ten zakaz jest określony w art. 43 § 2 k.k., którym jest uprawomocnienie się orzeczenia, a początek jego biegu wyznacza art. 43 § 3 k.k. i jest nim chwila zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów. Nie ma znaczenia, czy skazany sam odda taki dokument, czy też zostaje mu zatrzymany (art. 135 ust. pkt 1 lit. f. p.r.d). „Zaliczenie na poczet zakazu okresu zatrzymania prawa jazdy – jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy – nie przesuwają początku obowiązywania tego zakazu na moment odebrania oskarżonemu owego dokumentu”¹⁷. Inaczej jest z jego biegiem. Jeśli prawo jazdy było zatrzymane, początkową datą jego biegu *ex post* jest dzień fizycznego odebrania tego dokumentu w razie zaliczenia tego zatrzymania na poczet zakazu. Jeżeli prawo jazdy nie było zatrzymane, to terminem początkowym biegu zakazu jest oddanie go. Przyjęcie takiego rozwiązania było podyktowane tym, by zakaz nie biegł w czasie, gdy skazany dysponuje dokumentem stwierdzającym uprawnienia do prowadzenia pojazdu, co umożliwia mu jego prowadzenie, bez większej obawy ujawnienia, że nie może korzystać z tych uprawnień¹⁸.

Z art. 43 § 3 k.k. wynika związek rozpoczęcia biegu okresu, na jaki orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów z wykonaniem przez skazanego obowiązku zwrotu dokumentu uprawniającego do kierowania pojazdami¹⁹. Zawieszenie biegu okresu zakazu trwa do czasu zwrotu dokumentu

W piśmiennictwie, podobnie jak Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu, wyrażono pogląd, że w razie nienałożenia na skazanego obowiązku zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu okres orzeczonego zakazu biegnie nie od chwili zwrotu dokumentu, lecz od uprawomocnienia się orzeczenia, uzasadniany tym, że skoro na skazanego nie nałożono omawianego obowiązku,

¹⁶ T. Huminiak, *Praktyczne problemy...*, s. 7; K. Postulski, Głosa do postanowienia SN z dnia 20 czerwca 2013 r. – I KZP 4/13, LEX/el2013.

¹⁷ Wyrok SN z dnia 7 grudnia 2011 r. – V KK 364/11, LEX nr 1095978.

¹⁸ R.A. Stefański, *Wykonywanie zakazu prowadzenia pojazdów ruchu drogowego*, [w:] *Prawo karne wykonawcze w systemie nauk kryminologicznych. Księga pamiątkowa ku czci Prof. L. Boguni*, T. Kalisz (red.), Wrocław 2011, s. 195.

¹⁹ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 753.

to nie istniało prawne zobowiązanie do zwrócenia przez niego tego dokumentu, a zatem nie ma do niego zastosowania przedłużenie biegu zakazu.²⁰

Pogląd ten znajduje nie uzasadnienia w art. 43 § 3 *in fine* k.k. Trafnie wskazuje się piśmiennictwie, że ustawa nie tego warunkuje tego skutku kumulatywnym spełnieniem dwóch przesłanek, a mianowicie zobowiązaniem oskarżonego do zwrotu prawa jazdy oraz wywiązaniem się oskarżonego z tego obowiązku, ale tylko zaistnieniem drugiej z tych okoliczności. Zwrot „do chwili wykonania obowiązku okres, na który orzeczono zakaz nie biegnie” i chociaż jest ściśle powiązany ze zdaniem go poprzedzającym może być odczytany jako mający samoistny byt. Nie zostało dookreślone źródło tego obowiązku. Inna byłaby jego treść, gdyby w zwrocie tym wyraźnie zaznaczono, np. „tego obowiązku”. Nie można gubić z pola widzenia tego, że przepis ten wyraża wolę ustawodawcy, by do czasu, gdy oskarżony dysponuje dokumentem uprawniającym do kierowania pojazdami, okres obowiązywania środka karnego nie rozpoczął się, a tym samym by nie upłynął jego okres w czasie gdy posiadał prawa jazdy²¹.

Nietrafnie Sąd Najwyższy stwierdził, że inne rozumienie tego przepisu, przyjmujące, że bieg zakazu rozpoczyna się od zwrotu dokumentu, niezależnie od tego, czy sprawca został do tego zobowiązany, nie znajduje oparcia w treści tego przepisu, a nadto sprzeczne byłoby z regułą *exceptiones non sunt extendendae*. Nadane przez Sąd Najwyższy znaczenie tego przepisu pozostaje w sprzeczności z *ratio legis* tej regulacji, która ma zapewnić efektywne wykonywanie zakazu, co może mieć miejsce tylko wówczas, gdy skazany jest pozbawiony dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów, których dotyczy zakaz²². Zakładając, że wykładnia językowa rzeczywiście uzasadnia pogląd Sądu Najwyższego, należało – ze względu skutki, jakie wynikają z takiej wykładni – odstąpić od wykładni językowej i oprzeć się na dyrektywie teleologicznej, przyjmując, że niezależnie od tego, czy sąd orzekł obowiązek zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów, czy też nie, termin, od którego rozpoczyna bieg zakaz liczy się do dnia zwrotu dokumentu.

Wyrok, w którego treści nie zawarto tego obowiązku musi być wykonany i sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji jest obowiązany – zgodnie z § 373 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych²³ – po uprawomocnieniu się orzeczenia o zakazie prowadzenia pojazdów, zawiadomić starostę, przesyłając odpis wyroku lub wyciąg z wyroku z uzasadnieniem, jeżeli zostało sporządzone, wskazując jednocześnie datę, od której należy liczyć okres wykonywania środka karnego. By wskazać termin, od którego należy liczyć okres wykonania zakazu, musi wezwać skazanego do zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów

²⁰ T. Huminiak, *Praktyczne problemy...*, s. 11.

²¹ A. Skowron, Głosa do postanowienia SN z dnia 20 czerwca 2013 r. – I KZP 4/13, KEX/el2013.

²² R.A. Stefański, *Wykonywanie zakazu...*, s 195.

²³ Dz.U. Nr 38 poz. 249 ze zm.

i dopiero po jego otrzymaniu może wskazać konkretną datę początkową biegu zakazu. Podstawą prawną takiego żądania jest właśnie § 373 cyt. Regulaminu. Słusznie przyjmuje się w judykaturze, że jeżeli sąd nie wskazał daty początkowej biegu powyższego terminu, rozstrzygnięcie w zakresie wskazania początkowej daty wykonywania środka karnego, nie mogło być samodzielnie podjęte przez organ administracji²⁴. W kontekście treści § 373 cyt. Regulaminu nietrafny jest pogląd Naczelnego Sądu Administracyjnego, że „Sąd karny, przesyłając prawomocne orzeczenie zawierające rozstrzygnięcie o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, nie może oznaczyć daty początkowej biegu tego okresu, bowiem wynika ona z treści art. 43 § 3 k.k.”²⁵

Nie wydaje się, by obowiązek zwrotu dokumentu – na co zwraca się uwagę w literaturze – wynikał z art. 18 ust. 1 ustawy o kierujących pojazdami²⁶, w myśl którego osoba posiadająca prawo jazdy lub pozwolenie na kierowanie tramwajem jest zobowiązana zawiadomić starostę o utracie tego dokumentu, jego zniszczeniu w stopniu powodującym nieczytelność, a także o zmianie stanu faktycznego wymagającego zmiany danych w nim zawartych, w terminie 30 dni od dnia zaistnienia tego zdarzenia. Wcale z niego nie wynika, że ustawowy obowiązek, jaki ciąży na osobie, której został wydany dokument uprawniający do kierowania pojazdem, w sposób jest wyraźny skorelowany z obowiązkiem zwrotu dokumentu, gdy wobec posiadacza tego dokumentu zostanie orzeczony środek karny, zakazujący prowadzenia określonej kategorii pojazdów.

Redakcja art. 43 § 3 *in fine* k.k. nie jest najszcześniejsza i przyjęcie wykładni zaproponowanej przez Sąd Najwyższy prowadzi do poważnych perturbacji w fazie wykonania orzeczenia co do zakazu prowadzenia pojazdów w sytuacji, gdy sąd nie nałożył na skazanego obowiązku zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów. Skazany bowiem może posługiwać się dokumentem stwierdzającym uprawnienia do prowadzenia pojazdów i prowadzić pojazdy, oczywiście, ryzykując odpowiedzialnością za przestępstwo z art. 244 k.k., czyli dolegliwość, jaką miał ponieść w wyniku orzeczonego zakazu jest iluzoryczna. Wykonanie zakazu jest więc fikcją, a sytuacja wręcz absurdalna. Okoliczność ta stanowi dodatkowy argument, by odstąpić od wykładni językowej art. 43 § 3 *in fine* k.k.

Trzeba mieć na uwadze, że uzupełnienie tego braku po uprawomocnieniu się wyroku nie jest możliwe przez sąd, który wydał wyrok, zarówno w trybie sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej (art. 105 k.p.k.), jak i w trybie uzupełnienia wyroku (art. 420 k.p.k.). Może to nastąpić jedynie w trybie kasacji zwyczajnej,

²⁴ Wyrok WSA w Lublinie z dnia 28 lutego 2006 r. – III SA/Lu 584/05, ONSA i WSA 2006, nr 6, poz. 170; wyrok WSA w Lublinie z dnia 4 grudnia 2008 r. – III SA/Lu 314/08, niepubl.

²⁵ Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2010 r. – I OSK 698/09, LEX nr 595479.

²⁶ Dz.U. Nr 30 poz. 151 ze zm.

a głównie nadzwyczajnej (art. 521 k.p.k.)²⁷. Skuteczność skorygowania tego błędu w trybie kasacyjnym jest o tyle wątpliwa, że wniesienie tego środka może nastąpić z reguły po upływie okresu, na jaki orzeczono zakaz.

Nasuwa się więc postulat *de lege ferenda* nadania art. 43 § 3 k.k. następującej treści: „Zakaz określony w art. 42, nie biegnie do chwili zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu”.

Z omawianego postanowienia wynika, że Sąd Najwyższy nakazuje liczyć bieg zakazu prowadzenia pojazdów od momentu uprawnomocnienia się orzeczenia w wypadku, gdy sąd nie nałożył na skazanego obowiązku zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdów, nie różnicując sytuacji od tego, czy dokument ten był zatrzymany, czy też nie. Tak ogólnie sformułowana teza może być odczytane w ten sposób, że bieg zakazu prowadzenia pojazdów rozpoczyna się od chwili uprawnomocnienia się orzeczenia także wówczas, gdy zatrzymano taki dokument, które następnie sąd zaliczył na poczet orzeczonego zakazu, lecz sąd nie nałożył obowiązku zwrotu dokumentu. Jest oczywiste, że takie rozumienie omawianej tezy jest absurdalne, gdyż po pierwsze, trzeba ją wiązać z zakresem zagadnienia prawnego, które zostało przekazane Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia, po drugie, postanawiając o zaliczeniu zatrzymania dokumentu na rzecz tego zakazu, sąd przesądza, że jego bieg liczy się o momentu zatrzymania dokumentu.

Omawiając bieg zakazu prowadzenia pojazdów nie sposób nie zauważyć, że zakaz taki biegnie od chwili zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawniającego do prowadzenia pojazdu tylko w stosunku do tych zakazów prowadzenia pojazdów, co do których prowadzenia jest wymagane posiadanie określonych uprawnień. Nie dotyczy zatem zakazów prowadzenia pojazdów, do których prowadzenia nie są wymagane jakiegokolwiek uprawnienia, np. do prowadzenia rowerów przez osoby, które ukończyły 18 lat (*arg. ex art. 3 ust. 4 ustawy o kierujących pojazdami*). Słusznie zatem Sąd Najwyższy uznał, że „Dla ustalenia okresu obowiązywania zakazu prowadzenia rowerów nie ma znaczenia treść art. 43 § 3 k.k., wprowadzającego spoczywanie okresu biegu zakazu prowadzenia pojazdów do czasu zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu. Na gruncie obowiązujących przepisów prowadzenie rowerów nie wymaga uzyskania szczególnego uprawnienia w postaci dokumentu. Art. 43 § 3 zd. 2 k.k. ma więc zastosowanie wyłącznie do tego zakazu określonego w art. 42 k.k., który obejmuje prowadzenie pojazdów warunkowane uzyskaniem takiego dokumentu”. Data wykonania tego obowiązku decydowała bowiem zgodnie z art. 43 § 3 k.k. o przesunięciu zakończenia okresu obowiązywania orzeczonego środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. Nie miała natomiast wpływu na okres obowiązywania zakazu prowadzenia rowerów”²⁸.

²⁷ Nie można podzielić stanowiska T. Huminiaka, że nie jest możliwe wniesienie kasacji, gdyż nonsensem było uchylene całego wyroku (T. Huminiak, *Praktyczne problemy...*, s. 10–11), gdyż uchylene wyroku może nastąpić w części dotyczącej orzeczenia o zakazie prowadzenia pojazdów.

²⁸ Wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2012 r. – V KK 40/12, LEX nr 1163967.

3. Wykonanie postanowienia o zarządzenie wykonania kary (art.75 § 1 k.k.)

Kodeks karny przewiduje obligatoryjne zarządzenie wykonania kary:

- jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1);
- jeżeli skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkującej wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą (art. 75 § 1a).

Zarządzenie wykonania kary nie może nastąpić później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (art. 75 § 4 k.k.).

Na tle tego uregulowania powstała wątpliwość, czy dla skutecznego zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary postanowienie takie winno być wydane w okresie próby lub w ciągu 6 miesięcy od jego zakończenia i w tym czasie się uprawomocnić, czy też termin ten jest zachowany, jeżeli zapadnie ono w tak zakreślonych granicach czasowych.

Problem ten występował już wcześniej na gruncie wszystkich dotychczasowych kodeksów karnych. Sąd Najwyższy początkowo stał na stanowisku, że wystarczyło w okresie próby, jak i dalszych 3 miesięcy (art. 64 k.k. z 1932 r.) albo 6 miesięcy (art. 79 § 1 k.k. z 1969 r.) wydanie nieprawomocnego postanowienia o zarządzeniu wykonania kary²⁹.

Następnie organ ten w czasie obowiązywania kodeksu karnego z 1969 r., a także kodeksu karnego z 1997 r. uznał, że postanowienie o zarządzeniu wykonania kary dla skutecznego jej wykonania musiało stać się prawomocne w okresie próby albo kolejnych 6 miesięcy³⁰. Organ ten *expressis verbis* stwierdzał, że „Termin sześciomiesięczny, biegnący „od zakończenia okresu próby” – jak przepis art. 75 § 4 k.k. ustala – jest granicą czasową dla możliwości wydania zarządzenia wykonania kary. Jest to termin nieprzekraczalny, nie może być zatem przedłużony. Termin ten jest zachowany gdy przed jego upływem zapadnie prawo-

²⁹ Uchwała SN z dnia 18 stycznia 1962 r. – VI KO 62/61, OSNKW 1962, nr 4, poz. 62, wyrok SN z dnia 24 marca 1970 r. – V KRN 673/66, OSNKW 1970, nr 6, poz. 61. Taki też pogląd był reprezentowany w doktrynie (M. Leonieni, *Odwołanie warunkowego zawieszenia wykonania kary*, Wkładka do nr 4/1995 Biuletynu Ministerstwa Sprawiedliwości, s. 12).

³⁰ Postanowienie SN z dnia 1 lutego 1995 r. – III KRN 203/94, OSNKW 1995, nr 3–4, poz. 18, postanowienie SN z dnia 10 września 2005 r. – III KK 312/05, Biul. PK 2005, Nr 6, poz. 1.2. 10, Postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 września 2001 r. – II AKz¹ 362/OI, OSN Prok. i Pr. 2002, Nr 3, poz. 20.

Takie samo stanowisko organ tej zajął co do odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia (uchwała 7 sędziów SN z dnia 30 stycznia 1996 r. – I KZP 34/95, OSNKW 1996, nr 3–4, poz. 14 z uwagami krytycznymi R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za 1996 r.*, WPP 1997, Nr 1, s. 93–95, postanowienie SN z dnia 3 listopada 2003 r. – IV KK 373/03, LEX nr 82302, postanowienie SN z dnia 12 maja 2009 r. – IV KK 88/09, OSNwSK 2009, poz. 1083, postanowienie SN z dnia 17 maja 2011 r. – III KK 92/11, LEX nr 795786).

mocne, niezaskarżalne w drodze zwykłych środków odwoławczych postanowienie o zarządzeniu wykonania kary”³¹.

Mimo tak jednoznacznej ostatecznej linii orzeczniczej wskazana wyżej wątpliwość była uzasadniona, gdyż ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw³² został zmieniony model wykonalności postanowień w postępowaniu wykonawczych. Według art. 9 § 2 k.k.w. w brzmieniu sprzed nowelizacji postanowienie stawało się wykonalne z chwilą uprawomocnienia się, chyba że ustawa stanowiła inaczej, a obecnie postanowienie wydane w toku postępowania wykonawczego staje się wykonalne z chwilą wydania, chyba że ustawa stanowi inaczej lub sąd wydający postanowienie albo sąd powołany do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie (art. 9 § 3 k.k.w.).

Rozstrzygając tę kwestię Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 czerwca 2013 r. – I KZP 3/13, (OSNKW 2013, Nr 8, poz. 63) wyjaśnił, że: **Postanowienie o zarządzeniu wykonania kary wydane na podstawie art. 75 § 1, § 1a i § 2a k.k. staje się wykonalne z chwilą wydania przed upływem okresu wskazanego w art. 75 § 4 k.k., chyba że sąd wydający postanowienie albo sąd powołany do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie. W przypadku takiego wstrzymania wykonanie postanowienia może nastąpić dopiero po jego uprawomocnieniu przed upływem terminu do zarządzenia wykonania kary.** Jest to stanowisko słusznie i zasadnie spotkało się z aprobatą w doktrynie³³.

Sąd Najwyższy, uzasadniając ten pogląd wskazał, że art. 75 § 4 k.k., określając ostateczny termin, do którego powinno nastąpić zarządzenie warunkowego zawieszenia wykonania kary, wymaga wydania decyzji procesowej w postaci zarządzenia wykonania kary, ale jej nie normuje. Kwestia ta została uregulowana w kodeksie karnym wykonawczym. Zwrócił uwagę, że odrębnie uregulowane jest wykonanie postanowienia o zarządzeniu wykonania kary w art. 178 § 3 k.k.w. które dotyczy jedynie postanowień wydanych na podstawie art. 75 § 2 i 3 k.k. i stają się wykonalne z chwilą ich uprawomocnienia. Do postanowień wydanych na podstawie art. 75 § 1, 1a lub 2a k.k. ma zastosowanie art. 9 § 3 k.k.w. Z tego wynika, że kryterium rozróżnienia wykonalności tego rodzaju postanowień jest zależne od podstawy prawnej wydania, tj. obligatoryjnego (art. 75 § 1, 1a lub 2a k.k.) albo fakultatywnego (art. 75 § 2 i 3 k.k.) zarządzenia wykonania kary. W związku z tym postanowienie o zarządzeniu wykonania kary obligatoryjnie jest wykonalne z chwilą wydania.

Wstrzymanie wykonania orzeczenia – zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego – może nastąpić jedynie wyjątkowo, gdy ujawnią się okoliczności świadczące o tym, że bezzwłoczne podjęcie czynności wykonawczych pociągnie za sobą nieodwracalne i niepożądane skutki dla skazanego³⁴.

³¹ Postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2004 r., II KK 37/04, Lex nr 109476.

³² Dz.U. Nr 240 poz. 1431.

³³ K. Postulski, Głosa do tego postanowienia, LEX/el 2013.

³⁴ Postanowienie SN z dnia 26 września 2012 r. – V KK 218/12, LEX nr 1220962.

4. Wszczęcie postępowania przeciwko osobie (art. 102 k.k.)

Art. 102 k.k. przewiduje przedłużenie okresów przedawnienia przewidzianych w art. 101 k.k. o 10 lat w wypadkach § 1 pkt 1–3 oraz o 5 w pozostałych, jeżeli wszczęto postępowanie przeciwko osobie.

Na tle tego przepisu powrócił problem rozumienia zwrotu „wszczęto postępowanie przeciwko osobie”, a mianowicie, czy chodzi do przekształcenie postępowania przygotowawczego w prowadzone *ad personam*, czy wystarczające jest podjęcie jakiejś czynności zmierzającej do ścigania określonej osoby.

Problem ten wywołał rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego na gruncie kodeksu postępowania karnego z 1969 r.

Przyjmowano, że „Bieg przedawnienia przerywa jakakolwiek przedsięwzięta w śledztwie albo w dochodzeniu czynność prokuratora, milicji, lub innego uprawnionego organu, jeśli czynność taka jest skierowana wyraźnie na ściganie danej osoby z powodu określonego przestępstwa”³⁵.

Twierdzono też, że „Określony w art. 106 (ob. – art. 102, uwaga R.A.S.) k.k. skutek w postaci przedłużenia o 5 lat przewidzianych w art. 105 (ob. – art. 102, uwaga R.A.S.) k.k. okresów przedawnienia karalności przestępstwa wywołuje także wszczęcie postępowania karnego w sprawie (*in rem*)”³⁶.

Tak samo podzielone były zdania w doktrynie, w której uważano, że chodzi o czynności skierowane przeciwko określonej osobie³⁷, jak też uznawano, że wystarczające jest wszczęcie postępowania *in rem*³⁸.

³⁵ Wyrok SN z dnia 30 kwietnia 1979 r. – V KRN 30/79, OSNPG 1979, nr 12, poz. 170, uchwała SN z dnia 15 kwietnia 1971 r. VI KZP 79/70, OSNKW 1971, nr 6, poz. 84, uchwałę SN z dnia 25 sierpnia 1972 r. VI KZP 21/72, OSPiKA 1973, nr 6, poz. 127, wyrok SN z dnia 18 listopada 1975 r. VI KRN 46/75, niepubl., wyrok SN z dnia 8 września 1975 r. III KR 65/75, niepubl., uchwała SN z dnia 30 grudnia 1980 r. – VI KZP 28/80, OSNKW 1981, nr 1–2, poz. 2.

³⁶ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 15 października 1992r. – I KZP 28/92, OSNKW 1992, nr 11–12, poz. 76 z uwagami aprobowującymi R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za lata 1991–1993*, WPP 1994, nr 3–4, s. wyrok SN z dnia 12 marca 1979 r. – I KR 24/79, OSNKW 1979, nr 7–8, poz. 80.

³⁷ M. Cieślak, *Polska procedura karna*, Warszawa 1984, s. 39; M. Lipczyńska, *Polski proces karny*, t. I. *Zagadnienia ogólne*, Warszawa 1981, s. 12–14; S. Kalinowski, *Polski proces karny*, Warszawa 1971, s. 168; S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1996, s. 434–436; M. Siewierski [w:] M. Siewierski, J. Tylman, M. Olszewski, *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1971, s. 60; J. Bednarzak [w:] J. Bafia, J. Bednarzak, M. Fleming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1976, s. 363; J. Grajewski [w:] J. Grajewski, E. Skrętowicz, *Podręczny komentarz do Kodeksu postępowania karnego*, Gdańsk 1993, s. 164–165; M. Lipczyńska, R. Ponikowski, *Mały komentarz do Kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1986, s. 213; K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1996, s. 355–360; W. Daszkiewicz [w:] W. Daszkiewicz, T. Nowak, S. Stachowiak, *Proces karny. Część szczególna*, Poznań 1996, s. 41–42; A. Zoll [w:] K. Buchała, Z. Cwiąkałski, M. Szewczyk, A. Zoll, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1994, s. 484; A. Marek [w:] *Prawo karne. Zagadnienie teorii i praktyki*, A. Marek (red.), Warszawa 1986, s. 274.

³⁸ K. Marszał, Głosa do postanowienia SNz dnia 29 października 1975 r. – I KRN 40,75, *Nowe Prawa* 1976, nr 9, s. 1339; *tenże*, Głosa do wyroku SN z dnia 12 marca 1979 r. – I KR 24/79, *NP* 1980, nr 6, s. 140–142, I. Nowikowski: Głosa do wyroku SN z dnia 12 marca 1979 r. – I KR 24/79, *OSPiKA* 1980, nr 7–8, poz. 150, A. Kabat, *Przegląd uchwał Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego material-*

Tak różne poglądy wynikały przede wszystkim z nieprecyzyjnej redakcji art. 106 k.k. z 1969r., który skutek ten wiązał z wszczęciem postępowania, bez bliższego sprecyzowania, że ma to być wszczęcie postępowania przeciwko osobie.

Bardziej precyzyjne jest określenie tego momentu w art. 102 k.k., w którym wyraźnie zaakcentowano, że ma to być wszczęcie postępowania przeciwko osobie. Jest zatem oczywiste, że na gruncie tego przepisu w judykaturze wypowiediany jest jednolity pogląd, że „Wszczęcie postępowanie przeciwko konkretnej osobie, w odniesieniu do przestępstw ściganych z urzędu (...) następuje z chwilą wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów (art. 313 k.p.k.), które jest formalnym wyrazem pociągnięcia określonej osoby do odpowiedzialności karnej”³⁹.

Nic dziwnego, że Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 września 2013 r. – I KZP 7/13 (OSNKW 2013, nr 10, poz. 84) podtrzymał ten ostatni pogląd stwierdzając, że: **Nie ma normatywnych podstaw, ani w Kodeksie postępowania karnego z 1969 r., ani też w aktualnie obowiązującym kodeksie postępowania karnego, do przyjęcia, że wszczęcie postępowania karnego przeciwko osobie następuje przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu jej zarzutów albo przystąpieniem zgodnie z przepisami tych procedur, do przesłuchania jej w charakterze podejrzanego bez wydania takiego postanowienia. W szczególności nie wywołuje takiego skutku samo podjęcie czynności dowodowej ukierunkowanej na ściganie określonej osoby z powodu popełnienia przestępstwa. Jest to pogląd trafny.**

nego, podjętych w roku 1980, Problemy praworządności 1981, nr 3, s. 65–67, M. Siewierski [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, Kodeks karny. Komentarz, t. 1, Warszawa 1987, s. 344; M. Cieślak, Polskie prawo karne, Zarys systemowego wykładu, Warszawa 1990, s. 49.

³⁹ Wyrok SN z dnia 12 września 2001 r. – II KKN 158/O1, OSN Prok. i Pr. 2002, Nr 2, poz. 2, wyrok SN z dnia 7 lipca 2009r. – KK 114/09, LEX nr 512086, postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2007 r. – IV KK 31/07, Biul. PK 2007, Nr 11, poz. 1.2.15 z głosa częściowo krytyczną B.J. Stefańskiej, WPP 2007, Nr 3, s. 135–140. Tak też jest pogląd doktryny (E. Bieńkowska [w:] E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 1999, s. 1303, A. Wąsek [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, Kodeks karny. Komentarz, t. I, Gdańsk 2005, s. 749; R. Góral, Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 2007, s. 201; A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010, s. 288, *tenże*, A. Marek, Prawo karne, Warszawa 2009, s. 390; A. Sakowicz [w:] M. Błaszczki, M. Królikowski, J. Lachowski, B. Namysłowska-Gabrysiak, A. Sakowicz, A. Walczak-Zochowska, W. Zalewski, R. Zawłocki, S. Żółtek, Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–31, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. I, Warszawa 2010, s. 822; W. Cieślak, Prawo karne. Zarys instytucji i naczelné zasady, Warszawa 2010, s. 242; N. Kłaczyńska [w:] J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2012, s. 633; A. Zoll [w:] G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, Kodeks karny..., t. I, s. 1258; M. Mozgawa [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 2012, s. 239; L. Wilk [w:] J. Bojarski, M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, R. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L. K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, Kodeks karny. Komentarz, M. Filar (red.), Warszawa 2012, s. 553; *tenże* [w:] T. Dukiet-Nagórska, S. Hoc, M. Kalitowski, O. Sitarz, L. Tyszkiewicz, L. Wilk, Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa, T. Dukiet-Nagórska (red.), Warszawa 2008, wyd. 2, Warszawa 2010, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 254; A. Grześkowiak [w:] F. Ciepły, M. Gałązka, A. Grześkowiak, R.G. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Kodeks karny. Komentarz, A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Warszawa 2012, s. 577; L. Pohl, Prawo karne. Wykład części ogólnej, Warszawa 2012, s. 503). Odmienne J. Wojciechowski, Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo, Warszawa 1996, s. 183.

Słusznie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że istotny jest też aspekt związany z gwarancyjną funkcją wszczęcia postępowania przeciwko osobie. Uznanie, iż dla wszczęcia postępowania *in personam* nie jest konieczne przedstawienie zarzutów, miałyby skutek antygwarancyjny, skoro już podjęcie czynności dowodowych, w założeniu ukierunkowanych na ściganie osoby, niezależnie od rezultatu, przesądzałyby o wydłużeniu terminu karalności popełnionego przez nią czynu.

5. Funkcjonariusz publiczny (art. 115 § 13 pkt 4 k.k.)

Funkcjonariuszem publicznym – zgodnie z art. 115 § 13 pkt 4 k.k. – jest osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych. Przepis ten nasunął wątpliwości, czy osoba uprawniona na podstawie art. 33a ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe⁴⁰ do dokonywania kontroli dokumentów przewozu osób i bagażu w pojazdach publicznego transportu zbiorowego, będąca pracownikiem samorządu terytorialnego, jest funkcjonariuszem publicznym.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 25 września 2013 r. – I KZP 9/13 (OSNKW 2013, Nr 10, poz. 85) zasadnie uznał, że: **Osoba uprawniona na podstawie art. 33a ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (t. jedn.: Dz.U. z 2012 r., poz. 1173, z późn. zm.) do dokonywania kontroli dokumentów przewozu osób i bagażu w pojazdach publicznego transportu zbiorowego, w tym osoba będąca pracownikiem samorządu terytorialnego, nie jest funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 4 k.k.** Jest to pogląd słuszny.

Uzasadniając ten pogląd Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności zajął się wyjaśnieniem kwestii, czy w art. 115 § 13 pkt 4 k.k. chodzi o pracownika organu samorządu terytorialnego, czy o pracownika samorządu terytorialnego. Problem ten rozstrzygnął, zgodnie z wcześniejszym orzecnictwem⁴¹, że przepis ten obejmuje nie tylko pracowników organów samorządu terytorialnego, ale także pracowników samorządu terytorialnego. Ustawia z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych do tej grupy pracowników, m.in. osoby zatrudnione w gminnych jednostkach budżetowych i samorządowych zakładach budżetowych (art. 2 pkt 3). Kontroler biletów jako pracownik Zakładu Transportu Miejskiego, działającego jako jednostka budżetowa miasta, jest zarazem pracownikiem samorządowym. Następnie rozważał problem, czy nie pełni wyłącznie czynności usługowych. Odwołując się do wypowiedzi w literaturze, organ ten wskazał, że:

⁴⁰ Dz.U. z 2012 r. poz. 1173 ze zm.

⁴¹ Postanowienie SN z dnia 17 lutego 2010 r. – III KK 333/09, OSNKW 2010, nr 7, poz. 62, wyrok SN z dnia 16 czerwca 2011 r. – II KK 337/10, LEX nr 847145, postanowienie SN z dnia 17 maja 2012 r. – V KK 37/12, LEX nr 1165292.

- pracownik usługowy nie wykonuje zakresu obowiązków, który jest prawnie zastrzeżony dla działania jego pracodawcy; do jego kompetencji nie należy rozstrzyganie spraw i podejmowanie decyzji na temat funkcjonowania instytucji lub urzędu, w którym jest zatrudniony, lecz wykonywanie pomocniczych (porządkowych) czynności wedle z góry ustalonych norm działania, a oceniając pod tym względem charakter czynności pracownika bierze pod uwagę rzeczywiście pełnione funkcje⁴²;
- jest to taki pracownik, do którego kompetencji nie należy rozstrzyganie i podejmowanie decyzji na temat funkcjonowania instytucji lub urzędu, w którym jest zatrudniony, lecz wykonywanie pomocniczych lub porządkowych czynności wedle ustalonych norm postępowania, których zmiana, a nawet uzupełnienie nie należy do jego kompetencji⁴³;
- są to osoby, które nie wykonują zadań należących do określonego przepisami zakresu działania zatrudniających ich organów, przykładowo kierowcy, gońcy, osoby sprzątające, maszynistki, portierzy, pracownicy zaopatrzenia i obsługi technicznej⁴⁴.

Dla oceny, czy kontroler pełni wyłącznie czynności usługowe, istotne znaczenie ma zakres jego uprawnień i obowiązków. Z art. 33a ustawy Prawo przewozowe wynika, że kontroler może dokonywać kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu (ust. 1), a w razie stwierdzenia braku odpowiedniego dokumentu pobiera właściwą należność za przewóz i opłatę dodatkową albo wystawia wezwanie do zapłaty (ust. 3). W wypadku stwierdzenia braku ważnego dokumentu poświadczającego uprawnienie do bezpłatnego albo ulgowego przejazdu pobiera właściwą należność za przewóz i opłatę dodatkową albo wystawia wezwanie do zapłaty (ust. 4). Ponadto ma prawo:

- w razie odmowy zapłacenia należności, żądać okazania dokumentu umożliwiającego stwierdzenie tożsamości podróżnego;
- w razie niezapłacenia należności i nieokazania dokumentu, ująć podróżnego i niezwłocznie oddać go w ręce Policji lub innych organów porządkowych, które mają zgodnie z przepisami prawo zatrzymania podróżnego i podjęcia czynności zmierzających do ustalenia jego tożsamości;
- w razie uzasadnionego podejrzenia, że dokument przewozu albo dokument uprawniający do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego jest podrobiony lub przerobiony, zatrzymać dokument za pokwitowaniem oraz przesłać go prokuratorowi lub Policji, z powiadomieniem wystawcy dokumentu (art. 33a ust. 7).

Z uprawnień tych wynika, że rolą kontrolera – zdaniem Sądu Najwyższego – jest jedynie dokonywanie czynności kontrolnych i w razie potrzeby podejmo-

⁴² A. Molińska, *Kontrowersje wokół pojęcia funkcjonariusza publicznego w polskim prawie karnym*, PiP 2010, nr 10, s. 73 i nast.

⁴³ G. Rejman [w:] E. Bieńkowska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks karny...*, s. 1441.

⁴⁴ J. Majewski [w:] G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, t. I, s. 1405.

wanie czynności następczych, które się z tym wiążą, np. pobranie należności za przewóz i opłaty dodatkowej, względnie wystawienie wezwania do zapłaty. Żadna z tych czynności nie jest czynnością władczą, z którą wiąże się choćby marginalne uznanie decyzyjne. Nie wchodzi też w grę rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach konkretnego adresata, te bowiem wynikają z ustawy – Prawo przewozowe, jak również z umowy cywilnoprawnej przewozu zawieranej przez pasażera z przewoźnikiem. W szczególności kontroler nie ma możliwości miarkowania opłaty dodatkowej czy odstąpienia od jej nałożenia.

Nie bez znaczenia jest też fakt, że w załączniku nr 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych⁴⁵, stanowiącego akt wykonawczy do ustawy o pracownikach samorządowych, kontroler biletów został zaliczony do kategorii pracowników na stanowiskach pomocniczych i obsługi.

Stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w omawianym postanowieniu wpisuje się w dotychczasowy nurt orzecznictwa, w którym przyjmowano, że nie jest funkcjonariuszem publicznym: konduktor rewizyjny Zakładu Przewozów Regionalnych Polskich Kolei Państwowych⁴⁶, leśniczy Lasów Państwowych⁴⁷ oraz strażnik gminny (miejski)⁴⁸.

6. Przepiętne nadużycia władzy (art. 231 § 1 k.k.)

W orzecznictwie i doktrynie występuje rozbieżność poglądów co do tego, czy przestępstwa z art. 231 § 1 i k.k. jest formalnym (bezsukutowym), czy materialnym (sukutowym). Spór wnika z różnego rozumienia znamienia „działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”.

Sąd Najwyższy przyjmował, że przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. jest przestępstwem bezsukutowym, należącym do czynów abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo, przy czym działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego nie jest charakterystyką skutku, ale zachowania sprawcy, a samo powstanie bezpośredniego niebezpieczeństwa szkody nie jest znamieniem tego typu czynu zabronionego⁴⁹.

⁴⁵ Dz.U. Nr 50 poz. 398 ze zm.

⁴⁶ Wyrok SN z dnia 18 maja 2004 r. – WK 10/04, OSKW 2004, Nr 7–8, poz. 71 z glosą aprobusującą R.A. Stefańskiego, Prok. i Pr. 2005, Nr 1, s. 129–132.

⁴⁷ Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2004 r. – IV KK 126/04, OSNKW 2005, Nr 1, poz. 9 z glosą aprobusującą R.A. Stefańskiego, WPP 2005, Nr 2, s. 124–128.

⁴⁸ Postanowienie SN z dnia 21 września 2005 r. – I KZP 28/05, OSNKW 2005, Nr 10, poz. 94 z glosą krytyczną J. Wyrembaka, Samorząd Terytorialny 2007, Nr 1–2, s. 142–146 i aprobusującymi uwagami R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2005 r.*, WPP 2006, Nr 1, s. 100–102.

⁴⁹ Wyrok SN z dnia 8 maja 2007 r. – IV KK 93/07, OSN Prok. i Pr. 2007, Nr 12, poz. 8 z glosą aprobusującą J. Kuleszy, WPP 2007, Nr 4, s. 120–126; wyrok SN z dnia 2 grudnia 2002 r. – IV KKN 273/01, LEX nr 74484, postanowienie SN z dnia 25 lutego 2003 r. – WK 3/03, OSNKW 2003, nr 5–6, poz. 53,

Twierdził też, że ma ono charakter materialny, a jego skutkiem jest wystąpienie konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo powstania szkody dla interesu publicznego lub prywatnego, co pociąga za sobą konieczność wykazania powiązania na płaszczyźnie przyczynowej i normatywnej pomiędzy naruszeniem obowiązków a powstaniem niebezpieczeństwa uszczerbku dla dobra prawnego⁵⁰.

Podobne rozbieżności wystąpiły w doktrynie, w której znamię „działania na szkodę” utożsamia się ze stworzeniem niebezpieczeństwa powstania szkody⁵¹, ale także przyjmuje się, że dla bytu przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. nie jest wymagane powstanie konkretnego zagrożenia⁵². Co do ostatniego poglądu twierdzi się, że opis czynu jako „działanie na szkodę” nie charakteryzuje spowodowania stanu rzeczy w postaci niebezpieczeństwa szkody, lecz wskazuje na kwalifikację samego zachowania jako zdolnego do spowodowania szkody⁵³.

wyrok SN z dnia 19 listopada 2004 r. – III KK 81/04, LEX nr 141348, wyrok SN z dnia 4 grudnia 2007 r. – IV KK 276/06, KZS 2008, Nr 4, poz. 22, wyrok SN z dnia 5 lutego 2008 r. – WA 1/08, OSN Prok. i Pr. 2008, Nr 11, poz. 9, wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2008 r. – WA 13/08, OSN Prok. i Pr. 2008, Nr 10, poz. 10, wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2010 r., IV KK 10/10, LEX nr 583896, postanowienie SA w Warszawie z dnia 24 stycznia 2008 r. – II AKa 405/07, LEX nr 434481.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 3 marca 2009 r. – WA 5/09, OSN Prok. i Pr. 2009, Nr 9, poz. 10, postanowienie SN z dnia 9 grudnia 2002 r. – IV KKN 514/99, LEX nr 75505, postanowienie SN z dnia 26 maja 2004 r. – V KK 4/04, OSNKW 2004, nr 6, poz. 66; wyrok SN z dnia 28 lutego 2008 r. – WA 35/07, LEX nr 370341, postanowienia SN z dnia 15 grudnia 2011 r. – III KK 160/11, LEX nr 1119506.

⁵¹ A. Spotowski, *Przestępstwa służbowe. Nadużycie służbowe i łapownictwo w nowym kodeksie karnym*, Warszawa 1972, s. 56; W. Wolter [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 765; L. Gardocki [w:] *System Prawa Karnego. Tom IV. O przestępstwach w szczególności. Część II*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989, s. 579; Z. Kallaus, *Przestępne nadużycie władzy*, Warszawa 1982, s. 92; J. Wojciechowski, *Kodeks karny...*, s. 412–413; O. Górniok [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S. M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. II, Gdańsk 2005, s. 287, *taż* [w:] R. Góral, O. Górniok, *Przestępstwa przeciwko instytucjom państwowym i wymiarowi sprawiedliwości. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 107; A. Marek, *Kodeks karny...*, s. 513; R. Góral, *Kodeks karny...*, s. 390; J. Giezek, *Odpowiedzialność karna notariusza w świetle art. 231 k.k.*, Rejent 2006, nr 3, s. 9; T. Dukiet-Nagórska, *Prawnokarna ocena niedopełnienia przez notariusza obowiązku uzależnienia czynności notarialnej od uprzedniego uiszczenia opłaty sądowej i podatku od czynności cywilnoprawnych*, Rejent 2010, nr 2, s. 17; A. Barczak-Oplustil [w:] A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, Warszawa 2013, s. 1208–1210, J. Bojarski, M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, R. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny...*, s. 1131; B.J. Stefańska [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, R. Stefański (red.), *Legali on line*, teza 23 do art. 231; J. Lachowski [w:] M. Błaszczuk, J. Lachowski, A. Michalska-Warias, J. Piskorski, A. Sakowicz, L. Wilk, W. Zalewski, R. Zawłocki, M. Zelichowski, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. Art. 222–316*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2013, s. 169.

⁵² T. Cyprian, Głosa do wyroku SN z dnia 11 czerwca 1958 r. – III K 1126/57, PiP 1959, nr 3, s. 610; A. Zoll [w:] G. Bogdan, K. Buchała, Z. Cwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, M. Rodzinkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–277 Kodeksu karnego*, t. 2, Kraków 1999, s. 779–780; M. Kulik [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny...*, s. 550.

⁵³ R. Dębski, *O „działaniu na szkodę”, „dopuszczeniu” do zabronionego skutku i zasadzie ustawowej określoności czynu*, [w:] *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 70. urodzin Prof. A. J. Szwarca*, T. Sokołowski, Ł. Pohl, R. Zabłocki (red.), Poznań 2009, s. 95.

Przy tak rozbieżnych poglądach nie budzi zdziwienia przedstawienie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia, czy przestępstwo określone w art. 231 § 1 k.k. ma charakter formalny, czy też materialny, tj. czy dla przypisania odpowiedzialności za przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. konieczne jest ustalenie istnienia skutku w postaci bezpośredniego narażenia na niebezpieczeństwo wystąpienia szkody dla zindywidualizowanego i skonkretyzowanego w danych okolicznościach faktycznych interesu publicznego lub prywatnego wskutek nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów SN z dnia 24 stycznia 2013 r. – I KZP 24/12 (OSNKW 2013, Nr 2, poz. 12) wyjaśnił, że: **Występek określony w art. 231 § 1 k.k. należy do kategorii przestępstw z konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo, a więc materialnych, zmiennych skutkiem, którym jest wystąpienie niebezpieczeństwa powstania szkody w interesie publicznym lub prywatnym.** Jest to pogląd trafny, aczkolwiek spotkał się w doktrynie zarówno z krytyką⁵⁴, jak i aprobatą⁵⁵.

Sąd Najwyższy, uzasadniając ten pogląd odwołał się do znaczenia semantycznego znamienia czynnościowego „działa”, które oznacza „robić, tworzyć coś, być czynnym, pracować”, a także: „wywierać wpływ, wrażenie, wywoływać jakąś reakcję; oddziaływać”⁵⁶.

Uznając, że drugie z znaczeń lepiej harmonizuje z dookreśleniem „na szkodę” wyprowadził wniosek, że zawiera ono pewną kauzalność, że szkoda lub co najmniej możliwość jej powstania występuje poza samym działaniem i jest jego następstwem. Jego zdaniem znamię „działa na szkodę”, wymaga wystąpienia realnego, odrębnego od samego „zachowania się” sprawcy, zagrożenia dla interesu publicznego lub prywatnego, w wyniku niewłaściwego działania funkcjonariusza publicznego, co nie pozwala art. 231 § 1 k.k. zaliczyć do kategorii przestępstw formalnych z abstrakcyjnego narażenia. Skutkiem nie jest samo powstanie szkody, choć *in concreto* jej wystąpienie jest oczywiście możliwe.

Sąd Najwyższy odwołał się też do wykładni systemowej i teleologicznej, wywodząc, że zaproponowana wykładnia pozwala na jednoznacznie normatywnie rozróżnienie występkę nadużycia władzy od deliktu dyscyplinarnego i służbowego, na podstawie samych znamion przestępstwa, tj. skutku, w postaci niebezpieczeństwa nastąpienia szkody w interesie publicznym lub prywatnym. Przy uznaniu, że przepis art. 231 § 1 k.k. należy do przestępstw formalnych z abstrakcyjnego narażenia, poszukiwanie linii rozdzielającej te reżimy odpowiedzialności następowałoby poprzez odwoływanie się do ocen stopnia społecznej szkodliwości konkretnego czynu.

⁵⁴ A. Zoll, Głosa do tej uchwały, OSP 2013, Nr 7–8, s. 592–594; M. Filipczak, Głosa do tej uchwały, Cz.PKiNP 2013, Nr 1, s. 135–142.

⁵⁵ D. Tokarczyk, Głosa do tej uchwały, Pal. 2013, Nr 9–10, s. 170–175.

⁵⁶ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, J. Dubisz (red.), t. 1, Warszawa 2003, s. 757; *Słownik języka polskiego*, M. Szymczak (red.), t. 1, Warszawa 1982, s. 495.

Trafnie w doktrynie wskazuje się, że wyrażenie „działa na szkodę” w znaczeniu występującym w kodeksie karnym jest bliskoźnaczne z „powoduje szkodę”⁵⁷.

Trzeba mieć też na uwadze, że Trybunał Konstytucyjny uznał, że użyte w art. 231 § 1 k.k. znamię „działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego” spełnia wymóg określoności wyrażony w art. 42 ust. 1 Konstytucji, przy założeniu, że dla bytu tego przestępstwa wymagane jest ustalenie istnienia związku przyczynowego między przekroczeniem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązków a powstaniem zagrożenia dla chronionego prawem dobra publicznego, czy prywatnego⁵⁸.

7. Przestępstwo prania pieniędzy (art. 299 § 1 k.k.)

1. Stypizowane w art. 299 k.k. przestępstwo prania pieniędzy ma w sposób skomplikowany skonstruowane znamiona i stwarza istotne trudności interpretacyjne. Chodzi o proceder legalizowania wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych, bądź nieujawnionych źródeł, przez ich wprowadzanie do obrotu gospodarczego, powodujące zagrożenie dla jego prawidłowego funkcjonowania⁵⁹.

W związku z tym Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, czy użyte w treści art. 299 § 1 k.k. sformułowanie „środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego”, oznacza, że przedmioty i prawa, które zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego, pochodzące bezpośrednio z tego czynu, nie mogą być przedmiotem wykonawczym przestępstwa „prania brudnych pieniędzy”, a w konsekwencji również, w zasadniczej większości przypadków, sprawca przestępstwa źródłowego nie może dopuścić się występku z art. 299 § 1 k.k.

Rozstrzygając ten problem Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 18 grudnia 2013 r. – I KZP 19/13, której nadał moc zasady prawnej (OSN Prok. Pr. 2014, Nr 3, poz. 7) wyjaśnił, że: **1. Przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa określonego w art. 299 § 1 k.k. są wymienione w tym przepisie „środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości” pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z popełnienia czynu zabronionego. 2. Sprawcą przestępstwa określonego w art. 299 § 1 k.k. może być również sprawca czynu zabronionego, z którego popełnieniem związana jest korzyść stanowiąca przedmiot czynności wykonawczej.**

⁵⁷ R. Sarkowicz, *Wyrażanie przyczynowości w tekście prawnym (na przykładzie kodeksu karnego z 1969 r.)*, Kraków 1989, s. 76.

⁵⁸ Wyrok TK z dnia 9 czerwca 2010 r. – SK 52/08, OTK-A 2010, nr 5, poz. 50.

⁵⁹ K. Buczkowski, M. Wojtaszek, *Pranie pieniędzy*, Warszawa 2001, s. 45.

Jest to pogląd słuszny, a argumenty przytoczone na jego poparcie przekonujące. W uzasadnieniu organ ten, wyjaśniając określenie zawarte w art. 299 § 1 k.k. „pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego” posłużył się przede wszystkim wykładnią językową i doszedł do wniosku, że prawa i rzeczy wymienione w tym przepisie mogą pochodzić zarówno pośrednio, jak i bezpośrednio z czynu zabronionego. Z kolei korzyść osiągnięta z popełnienia pierwotnego czynu zabronionego obejmuje każdą korzyść majątkową osiągniętą wprost lub pośrednio. Sąd Najwyższy wrócił uwagę, że wykładnia wyłączająca z zakresu korzyści związanych z popełnieniem czynu źródłowej korzyści pochodzących z niego bezpośrednio, pozostawałaby w oczywistej sprzeczności ze znaczeniem nadawanym pojęciu „brudnych pieniędzy” w wiążących Rzeczpospolitą Polską aktach prawa międzynarodowego i unijnego.

Organ ten trafnie odwołał się do art. 6 w zw. z art. 2 lit. e Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r.⁶⁰ oraz art. 9 ust. 1 w zw. z art. 1 lit. a Konwencji Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu, sporządzonej w Warszawie w dniu 16 maja 2005 r.⁶¹, zgodnie z którymi przez pojęcie „dochodów”, stanowiących przedmiot prania pieniędzy, rozumie się, odpowiednio, każde mienie pochodzące lub uzyskane, w sposób bezpośredni lub pośredni z popełnienia przestępstwa, czy też każdą korzyść ekonomiczną pochodzącą lub uzyskaną bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa. Przeciwestawiając się zawężeniu „brudnych pieniędzy” do pośredniego ich pochodzenia „z popełnienia czynu zabronionego, wskazał, że:

- określony w art. 299 § 1 k.k. przedmiot przestępstwa, którego bezpośrednim źródłem jest pierwotny czyn zabroniony, stanowią wymienione w art. 299 § 1 k.k. prawa i rzeczy, które w ogóle mogą być przedmiotem wprowadzenia do legalnego obrotu gospodarczego;
- pranie pieniędzy, zacierające nielegalne pochodzenie lub umieszczenie korzyści, godzić ma w prawidłowe funkcjonowanie obrotu gospodarczego, wymiar sprawiedliwości lub prawa majątkowe.

Uzasadniając twierdzenie, że podmiotem przestępstwa z art. 299 § 1 k.k. może być również sprawca czynu zabronionego, z którego popełnieniem związana jest korzyść stanowiąca przedmiot czynności wykonawczej, Sąd Najwyższy podkreślił m.in. że czyn o znamionach realizujących dyspozycję art. 299 § 1 k.k. został uznany przez ustawodawcę za odrębne przestępstwo opatrzone surową sankcją, nierzadko przewyższającą zagrożenie przewidziane dla czynów zabronionych będących potencjalnym źródłem bezprawnie legalizowanych korzyści.

⁶⁰ Dz.U. z 2005 r. Nr 18 poz. 158 ze zm.

⁶¹ Dz.U. z 2008 r. Nr 165 poz. 1028.

2. Do przedmiotu czynności wykonawczej przestępstwa określonego w art. 299 § 1 k.k. Sąd Najwyższy odniósł się także w uchwale z dnia 18 grudnia 2013 r., – I KZP 20/13 (OSN Prok. Pr. 2014, Nr 3, poz. 6), odwołując się do pkt 1 poprzednio omawianej uchwały stwierdził, że: **Przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa określonego w art. 299 § 1 k.k. są wymienione w tym przepisie „środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości” pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z popełnienia czynu zabronionego.**

Pogląd ten jest oczywiście słuszny. W uzasadnieniu zostały przytoczone główne argumenty przemawiające za takim rozstrzygnięciem zawarte w poprzedniej uchwale.

8. Udaremnienie zaspokojenia wierzyciela (art. 300 § 2 k.k.)

Wart. 300 § 2 k.k. stypizowane jest przestępstwo polegające na usuwaniu, ukrywaniu, zbywaniu, darowaniu, niszczeniu, rzeczywistym lub pozornym obciążaniu albo uszkodzaniu składników swojego majątku zajętego lub zagrożonego zajęciem, bądź usuwaniu znaków zajęcia w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremniając lub uszczuplając przez to zaspokojenie swojego wierzyciela. Przepis ten zamieszczony jest w rozdziale XXXVI k.k. grupującym przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu. Takie jego ułożenie wywołało wątpliwość, czy dotyczy tylko wierzycielności wynikających ze stosunku prawnego, którego jedną ze stron jest podmiot obrotu gospodarczego.

Zagadnienie to wywołało rozbieżność w orzecznictwie. Sąd Najwyższy wypowiedział pogląd, że „Zagrożonym niewypłacalnością w rozumieniu art. 300 § 1 k.k. może być każdy dłużnik podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą”⁶², który spotkał się z powszechną krytyką w doktrynie⁶³.

Następnie zmienił swoje stanowisko, twierdząc, że „Użyte w art. 300 § 2 k.k. określenie „ Orzeczenie sądu lub innego organu państwowego” nie jest ograni-

⁶² Uchwała SN z dnia 20 listopada 2000 r. – I KZP 31/2000, OSNKW 2001, Nr 1–2, poz. 5 z glosami krytycznymi O. Górniok, OSP 2001, Nr 5, s. 247–249, J. Majewskiego, OSP 2001, Nr 5, s. 249–252, J. Skorupki, OSP 2001, Nr 10, s. 489–491 oraz takimi uwagami S. Zabłockiego, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Karna*, Pal. 2001, Nr 1–2, s. 201–203 i R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Kamej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego i prawa wykroczeń za 2000 r.*, WPP 2001, Nr 1, s. 128–130. Tak też w wyrok SA we Wrocławiu z dnia 27 października 2011 r. – II AKa 261/11, OSN Prok. i Pr. 2013, Nr 1, poz. 26 z uwagami aprobusującymi W. Kociubińskiego, *Przegląd orzecznictwa Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu zw sprawach karnych za rok 2011*, WSS 2012, Nr 4, s. 84–85.

⁶³ Zob. glosy krytyczne do tej uchwały powołane w przypisie 62.

czne tylko do orzeczeń dotyczących wierzytelności wynikających ze stosunku prawnego, którego jedną ze stron jest podmiot obrotu gospodarczego”⁶⁴.

Nie ma też jednolitości poglądów w doktrynie. Z zamieszczenia art. 300 § 2 k.k. w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu wyprowadza się wniosek, że skoro przedmiotem ochrony czynów zawartych w tym rozdziale jest prawidłowość obrotu gospodarczego, to taki też charakter ma ten przepis⁶⁵. Prezentowany jest też pogląd, że przepis ten nie zawiera ograniczenia do roszczeń związanych z działalnością gospodarczą⁶⁶.

Do problemu tego Sąd Najwyższy powrócił w postanowieniu z dnia 24 stycznia 2013 r. – I KZP 22/12 (OSNKW 2013, Nr 3, poz. 20), w którym przyjął, że: **Przepis art. 300 § 2 k.k. udziela ochrony również wierzytelnościom niezwiązanym z obrotem gospodarczym, w tym wynikającym z zobowiązań podatkowych.** Jest to pogląd słuszny, ale spotkał się z nietrafną częściową krytyką w piśmiennictwie⁶⁷.

Uzasadniając ten pogląd Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności odwołał się do wykładni historycznej, wskazując, że w kodeksie karnym z 1932 r. jego odpowiednikiem był art. 282, zamieszczony w rozdziale XL zatytułowanym „Przestępstwa na szkodę wierzycieli” i penalizował usuwanie, uszkodzanie, zbywanie lub obciążanie mienia, zajętego lub zagrożonego zajęciem w celu udaremnienia egzekucji. W doktrynie uznawano, że przepis ten zachował pełną aktualność zarówno w stosunkach między obywatelami, jak i w stosunku Państwa do obywatela, przeciwko któremu skierowana została egzekucja należności o charakterze publicznym lub cywilnoprawnym⁶⁸. Odpowiednikiem tego przepisu w kodeksie karnym z 1969 r.

⁶⁴ Uchwała SN z dnia 26 listopada 2003 r. – I KZP 32/03, OSNKW 2004, Nr 1, poz. 3 z głosami aprobującymi O. Górniok, OSP 2004, Nr 7–8, s. 443–445 i R. Zawłockiego, Mon. Praw. 2004, Nr 14, s. 664–668, M. Kozaczka, Prawo Bankowe 2006, Nr 10, s. 57–61 i takimi uwagami R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2003 r.*, WPP 2004, Nr 1, s. 127–129. Tak też w wyrok SN z dnia 15 czerwca 2004 r. – II KK 38/03, OSNKW 2004, Nr 7–8, poz. 76 z głosem częściowo krytyczną T. Razowskiego, Prok. i Pr. 2005, Nr 12, s. 111–117.

⁶⁵ J. Skorupka, *Rodzajowy przedmiot ochrony*, Prok. i Pr. 2000, nr 1, s. 124; M. Kozaczek, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2003 r., I KZP 32/03, Prawo Bankowe 2006, nr 10, s. 57; J. Majewski, A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. III, Kraków 2008, s. 686; R. Zawłocki [w:] M. Błaszczuk, J. Lachowski, A. Michalska-Warias, J. Piskorski, A. Sakowicz, L. Wilk, W. Zalewski, R. Zawłocki, M. Żelichowski, *Kodeks karny...*, s. 791.

⁶⁶ A. Marek, *Kodeks karny...*, s. 646; R. Góral, *Kodeks karny...*, s. 527; O. Górniok, *Przestępstwa gospodarcze. Rozdział XXXVI i XXXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 60; M. Bojarski [w:] J. Bojarski, M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, R. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E. Plywaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny...*, s. 1318; M. Gałązka [w:] F. Ciepły, M. Gałązka, A. Grześkowiak, R.G. Hałas, S. Hyps, D. Szeleszczuk, K. Wiak, *Kodeks karny...*, s. 1248; A. Michalska-Warias [w:] T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szewczyk, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 824; M. Kulik [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny...*, s. 704; J. Lachowski [w:] *Prawo gospodarcze*, R. Zabłocki (red.), t. 10, Warszawa 2012, s. 465; R.A. Stefański, *Prawo karne materialne. Część szczególna*, Warszawa 2009, s. 618.

⁶⁷ A. Skowron, Glosa do tego postanowienia, LEX/el. 2013.

⁶⁸ M. Siewierski, *Kodeks karny i Prawo o wykroczeniach. Komentarz*, Warszawa 1965, s. 376.

był przepis art. 258, umiejscowiony w rozdziale XXXIII o intytulacji „Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości”, przewidujący odpowiedzialność za usuwanie, ukrywanie, zbywanie lub obciążanie albo uszkodzanie mienia zajętego lub zagrożonego zajęciem w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego. Wierzycielem egzekwującym roszczenie mogła być osoba prywatna, instytucja państwowa lub społeczna z tytułu roszczeń cywilnoprawnych oraz wszelkich innych, w tym również należności administracyjnych, podatkowych i skarbowych⁶⁹ W art. 6 § 2 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego⁷⁰ penalizowano udaremnienie wykonania orzeczenia związanego z działalnością gospodarczą. Jego przedmiotem była pewność obrotu gospodarczego oraz powaga orzeczeń organów państwowych⁷¹. Przegląd poprzednio obowiązujących uregulowań tego przestępstwa wskazuje, że art. 300 § 2 k.k. chroni wiarygodność zarówno związane z obrotem gospodarczym, jak i poza nim.

Na poparcie sformułowanego przez siebie poglądu Sąd Najwyższy zajął się wyjaśnieniem pojęcia „wierzyciel” w celu ustalenia, czy determinuje ono ograniczenie zakresu ochrony tego przepisu jedynie do zobowiązań powstałych w obrocie gospodarczym. Odwołując się do literatury z zakresu prawa cywilnego, wykazał, że zarówno wierzycielem, jak i dłużnikiem może być w zasadzie każdy z podmiotów prawa cywilnego⁷². Ponadto wiarygodność może być nie tylko z tytułu określonego stosunku cywilnoprawnego o charakterze zobowiązaniowym, ale także z powodu innych zdarzeń, także o charakterze jednostronnym, np. z tytułu czynów niedozwolonych (art. 415. k.c.), bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.), prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia (art. 752 k.c., a także aktu administracyjnego oraz orzeczenia sądowego⁷³. Było o tyle uzasadnione, że art. 300 § 2 k.k. odwołuje się do zjawisk i pojęć cywilnoprawnych⁷⁴. Trafnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że pojęcie wierzyciel używane jest w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁷⁵. Zgodnie z art. 1a pkt 13 tej ustawy przez wierzyciela rozumie się podmiot uprawniony do żądania wykonania obowiązku lub jego zabezpieczenia w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym.

Zasadnie Sąd Najwyższy uznał, że ze względu na to, że w art. 300 § 2 k.k. nie wyróżniono żadnej kategorii wierzycieli, zgodnie zasadą *lege non distinguente*,

⁶⁹ M. Siewierski [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1977, s. 685.

⁷⁰ Dz.U. Nr 126 poz. 615 ze zm.

⁷¹ K. Buchała, P. Kardas, J. Majewski, W. Wróbel, *Komentarz do ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, Warszawa 1995, s. 135 i 150.

⁷² P. Machnikowski [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, E. Łętowska (red.), t. 5, Warszawa 2013, s. 125–126.

⁷³ A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, A. Kidyba (red.), t. III, Warszawa 2010, s. 21.

⁷⁴ J. Skorupka, *Zagadnienie komplementarności karnoprawnej i cywilnoprawnej ochrony wierzycieli*, PiP 2001, nr 8, s. 65 i R. Zawłocki [w:] *System Prawa Karnego. Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarstwu*, t. 9, Warszawa 2011, s. 617.

⁷⁵ Dz.U. z 2012 r. poz. 1015 ze zm.

trzeba przyjąć, że przepis ten nie ogranicza ochrony tylko do wierzycieli prowadzących działalność gospodarczą i zobowiązań powstałych w ramach obrotu gospodarczego. Słusznie zauważył, że wykładnia językowa nie daje podstaw do przyjęcia, że przepis art. 300 § 2 k.k. chroni jedynie wierzycelności wynikające z obrotu gospodarczego.

Odnosząc się do znaczenia rodzajowego przedmiotu ochrony dla wykładni art. 300 § 2 k.k., Sąd Najwyższy wskazał, że tytuł rozdziału stanowiący część składową polskiej ustawy karnej nie ma charakteru normatywnego, a jedynie określa dobro prawne, którego zagrożenie lub naruszenie jest koniecznym elementem realizacji znamion typów czynów zabronionych ujętych w danym rozdziale⁷⁶.

Trafne jest też jego spostrzeżenie, że głównym powodem umieszczenia przestępstwa udaremnienia egzekucji w rozdziale XXXVI k.k. jest fakt, że przestępstwa te najczęściej popełniane są w ramach obrotu gospodarczego. Nie oznacza to jednak, że wolą ustawodawcy była rezygnacja z penalizacji udaremnienia egzekucji roszczeń niemających związku z obrotem gospodarczym.

9. Samowolne oddalenie się żołnierza z jednostki (art. 338 § 1–3 k.k.)

W art. 338 k.k. zostały stypizowane przestępstwa polegające na:

- samowolnym opuszczeniu swojej jednostki lub wyznaczonego miejsce przebywania przez żołnierza co najmniej dwukrotnie w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące albo samowolnym pozostawaniu poza nimi w wymiarze nieprzekraczającym jednorazowo 48 godzin (§ 1);
- samowolnym opuszczeniu swojej jednostki lub wyznaczonego miejsce przebywania przez żołnierza albo samowolnym pozostaniu poza nimi przez okres powyżej 48 godzin, nie dłużej jednak niż przez okres 7 dni (§ 2);
- samowolnym opuszczeniu swojej jednostki lub wyznaczonego miejsca przebywania przez żołnierza albo samowolnym pozostaniu poza nimi przez okres powyżej 7 dni (§ 3).

Dla odpowiedzialności z tego przepisu istotne znacznie ma regulacja czasu służby obowiązująca osoby popełniające ten rodzaj występku.

Co do tego, czy do okresu tego wlicza się czas, w którym żołnierz nie był obowiązany do pełnienia czynności służbowych, w orzecznictwie wystąpiła rozbieżność.

Sąd Najwyższy przyjmował, że ze względu na to, że jest to przestępstwo trwałe, kończące się w szczególności z chwilą dobrowolnego powrotu sprawcy do wyznaczonego miejsca służby lub zatrzymania sprawcy przez odpowiedni organ,

⁷⁶ W. Wróbel, *Pojęcie „dobra prawnego” w wykładni przepisów prawa karnego*, [w:] *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca*, Ł. Pohl (red.), Poznań 2009, s. 628–629.

brak jest podstaw, aby od okresu nielegalnego przebywania poza wyznaczonym miejscem służby odliczać dni wolne od zajęć⁷⁷.

Sąd Najwyższy odstąpił od tego poglądu i zajął stanowisko, że:

- „Z treści art. 60 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych⁷⁸ oraz § 4 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie czasu służby żołnierzy zawodowych⁷⁹ wynika, że poza sytuacjami szczególnymi przewidzianymi w tych przepisach żołnierz zawodowy ma obowiązek zgłaszać się do pełnienia służby w swojej jednostce wojskowej lub w innym wyznaczonym miejscu i służbę tę pełnić jedynie w ustalonych przez przełożonych przedziałach czasu, w ramach pięciodniowego tygodnia służby, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy, w dniach od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 15.30. W związku z tym, w takim wypadku, jako samowolną nieobecność żołnierza zawodowego w służbie można traktować wyłącznie te przedziały czasu, w których on tego obowiązku zaniechał (art. 6 § 1 k.k.). Ze względu na to, że przestępstwo samowolnego oddalenia (art. 338 § 1, 2 i 3 k.k.) jest przestępstwem trwałym, w wypadku popełnienia go przez żołnierza zawodowego dni wolne od służby przerywają okresy utrzymywania stanu jego samowolnej nieobecności w swojej jednostce wojskowej lub w innym wyznaczonym miejscu, podobnie jak w ramach określonego dnia, godziny wolne od służby”⁸⁰.
- „Przestępstwo samowolnego oddalenia (art. 338 § 1, 2 i 3 k.k.) jest przestępstwem trwałym, w wypadku popełnienia go przez żołnierza zawodowego dni wolne od służby przerywają okresy utrzymywania stanu jego samowolnej nieobecności w swojej jednostce wojskowej lub w innym wyznaczonym miejscu, podobnie jak w ramach określonego dnia, godziny wolne od służby”⁸¹.

W literaturze w kwestii tej prezentowano także odmienne poglądy, przyjmując że czas wolny od zajęć służbowych w całości zawiera się w nierozdzielny okresie trwałego przestępstwa samowolnego oddalenia⁸², jak też, że czas ten nie wlicza się do tego okresu⁸³.

⁷⁷ Wyrok SN z dnia 3 lipca 1984 r. – Rw 364/84, OSNKW 1985, nr 3–4, poz. 24 wyrok SN z dnia 15 lutego 1985 r. – Rw 52/85, OSNKW 1985, nr 9–10, poz. 78, uchwała 7 sędziów SN z dnia 12 września 1986 r. – U 3/86, OSNKW 1986, nr 11–12, poz. 87.

⁷⁸ Dz.U. z 2010 r. Nr 90 poz. 593 ze zm.

⁷⁹ Dz.U. Nr 122 poz. 786.

⁸⁰ Postanowienie SN z dnia 23 kwietnia 2012 r. – WK 1/12, OSNKW 2012, Nr 6, poz. 70.

⁸¹ Postanowienie SN z dnia 12 lutego 2013 r. – WK 3/12, LEX nr 1282453.

⁸² W. Marcinkowski, *Zmiany w prawie karnym oraz w prawie wykonawczym wynikające z nowej ustawy o dyscyplinie wojskowej*, WPP 2009, nr 4, s. 47; *tenże*, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 221; S. Hoc [w:] J. Bojarski, M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, R. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E. Plywaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny...*, s. 1420.

⁸³ H. Kmiecik, *Przeglądy orzecznictwa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego i procesowego za I półrocze 1985 r.*, WPP 1986, nr 3, s. 319–320, *tenże*, *Przeglądy orzecznictwa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego i procesowego za II półrocze 1985 r.*, WPP 1987, nr 1, s. 81, *tenże*, *Przeglądy orzecznictwa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa kar-*

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 marca 2013 r. – WZP 2/12 (OSNKW 2013, nr 6, poz. 46) podzielił ten ostatni pogląd, stwierdzając, że: **Znamiona przestępstw określonych w art. 338 § 1, 2 albo 3 k.k. mogą zostać wypełnione przez żołnierza zawodowego tylko wtedy, gdy samowolnie opuszcza on swoją jednostkę lub wyznaczone miejsce przebywania albo samowolnie poza nimi pozostaje w czasie służby regulowanym w art. 60 ust. 1–4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 90 poz. 593 ze zm.), a zatem w czasie, w którym był zobowiązany do wykonywania obowiązków służbowych lub pozostawania w gotowości do ich wykonywania, co oznacza, że do czasu samowolnego oddalenia nie wlicza się dni i godzin wolnych od służby.**

Jest to pogląd trafny. Sąd Najwyższy, uzasadniając go wskazał, że oddalenie jest przestępstwem przeciwko obowiązkowi pełnienia służby w wąskim znaczeniu i może być popełnione jedynie przez żołnierza, na którym taki obowiązek wykonywania zadań służbowych lub pozostawania w gotowości do ich wykonywania ciąży. Z art. 60 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych wynika, że wymiar czasu służby żołnierzy zawodowych jest określony ich zadaniami służbowymi, które jednak nie mogą być utożsamiane z permanentną dyspozycyjnością żołnierza wobec przełożonych. Taka bowiem jest wymagana jedynie w sytuacjach szczególnych, w których żołnierze zawodowi wykonują zadania nazwane przez ustawodawcę zadaniami o charakterze nadzwyczajnym, niezbędnymi do ochrony interesów państwa, wykonywanie których wyłącza zastosowanie unormowań gwarancyjnych tę ograniczających dyspozycyjność. W zależności od rozmiaru tych zadań różnie jest kształtowany wymiar czasu służby żołnierza zawodowego, a tym samym obowiązek pełnienia służby. Niezależnie jednak od kształtu tego obowiązku będzie on mógł być naruszony zachowaniem się żołnierza wyłącznie wówczas, gdy obowiązek ten będzie na nim ciążył. Czas wolny od zadań służbowych jest czasem pozostawionym do dyspozycji żołnierza zawodowego, którym może nim swobodnie rozporządzać. Nie jest zatem możliwe zaliczenia tego czasu do okresu samowolnego oddalenia żołnierza zawodowego, niezależnie od tego, czy będąc zobowiązany do pełnienia służby w jednostce wojskowej lub wyznaczonym miejscu przebywania, samowolnie je opuszcza, czy też mając obowiązek przybycia do tej jednostki bądź wyznaczonego miejsca przebywania w celu wykonania zadań służbowych – samowolnie poza nimi pozostaje.

nego materialnego i procesowego za II półrocze 1986 r., WPP 1988, nr 4, s. 520–521; *tenże*, Głosa do wyroku Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1995 r. – WR 62/95, WPP 1996, nr 1, s. 83–84; Z. Cwiąkalski, A. Zoll, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego za II półrocze 1986*, NP 1987, nr 11–12, s. 108–109; *tychże*, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 1985 r.*, NP 1986, nr 7–8, s. 141; J. Majewski, *Nowe ujęcie przestępstwa samowolnej nieobecności w wyznaczonym miejscu służby*, [w:] *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Prof. J. Skupińskiego*, A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hary, J. Kosonoga, H. Kuczyńska (red.), Warszawa 2013, s. 285.

II. KODEKS KARNY WYKONAWCZY

10. Odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności (art. 151 § 1 k.k.w.)

1. Sąd – zgodnie z art. 151 § 1 k.k.w. – może odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności na okres do roku, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki.

Na tle tego przepisu zrodziło się pytanie, czy możliwe jest ponownego odroczenie wykonania kary, co do której nastąpiło najpierw warunkowe zawieszenie wykonania na podstawie art. 152 k.k.w., a następnie zarządzone jej wykonanie.

W doktrynie dopuszcza się taką możliwość, o ile nie wyczerpano całego okresu odroczenia⁸⁴ albo nawet już po wykorzystaniu maksymalnego okresu odroczenia na podstawie innej przesłanki⁸⁵.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 18 grudnia 2013 r. – I KZP 23/13 (OSN Prok. i Pr. 2014, nr 3, poz. 8) zajął stanowisko, że: **Możliwość orzekania w kwestii dalszego odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 151 § 1 k.k.w., a w konsekwencji także co do potencjalnego ponownego warunkowego zawieszenia jej wykonania na podstawie art. 152 § 1 k.k.w., jest związana ze zróżnicowaniem tych okresów wynikającym z art. 151 § 1 zd. pierwsze i zd. drugie k.k.w. oraz uzależniona od ich upływu.**

Jest to stanowisko słuszne. W uzasadnieniu trafnie Sąd Najwyższy podkreślił, że kara pozbawienia wolności, której wykonanie najpierw odroczone na okres roku, po czym wykonanie jej warunkowo zawieszono (art. 152 § 1 k.k.w.), a potem zarządzone, jest cały czas tą samą karą pozbawienia wolności, która nigdy nie była wykonywana. Przekształcenie bezwzględnej kary pozbawienia wolności w karę warunkowo zawieszoną, a następnie zarządzenie wykonania tej kary na podstawie art. 75 § 1 k.k., nie powoduje powstanie nowej kary, co do której otwierają się przesłanki określone w art. 151 § 1 k.k.w. Cały czas bowiem chodzi o tę samą karę, która nie została wykonana, orzeczoną tym samym wyrokiem skazującym i wymierzoną za ten sam czyn zabroniony. Zwrócił przy tym uwagę, że – zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego – „łączny okres udzielonego kilkakrotnie odroczenia nie może, w żadnej sytuacji, przekroczyć roku od dnia wydania pierwszego postanowienia o odroczeniu, chyba że chodzi o kobietę ciężarną lub w okresie 3 lat po urodzeniu dziecka lub sprawowania nad nim opieki”⁸⁶.

⁸⁴ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy*, Warszawa 2012, s. 610.

⁸⁵ Zb. Holda, K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy*, Gdańsk 2007, s. 501; K. Nowicki, *Odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności*, PIP 2010, Nr 12, s. 65.

⁸⁶ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 25 lutego 2009 r. – I KZP 32/08, OSNKW 2009, nr 4 poz. 27 z głosem częściowo krytycznym K. Nowickiego, LEX/el 2010 i uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego; Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2009 r. WPP 2010, Nr 1, s. 107–115.

W literaturze słusznie zauważa się, że przepis art. 152 k.k.w. nie wprowadza żadnego ograniczenia związanego z wcześniejszym, obligatoryjnym zarządzeniem wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności, jak to czyni np. art. 81 k.k., w którym ustawodawca zastrzegł, iż w razie odwołania warunkowego zwolnienia ponowne warunkowe zwolnienie nie może nastąpić przed upływem roku od osadzenia skazanego w zakładzie karnym, a w wypadku kary 25 lat pozbawienia wolności lub kary dożywotniego pozbawienia wolności – przed upływem 5 lat. Uzasadnienie kolejnych decyzji o odroczeniu i następnie zastosowanie art. 152 k.k.w., może wiązać się z zaistnieniem nowych okoliczności wskazujących na przemianę w osobowości i życiu skazanego, co w konsekwencji może przemawiać za przyjęciem pozytywnej prognozy dotyczącej jego przyszłego zachowania⁸⁷.

2. Na tle art. 151 § 1 k.k.w. pojawiało się też inne zagadnienie, a mianowicie czy w skład łącznego okresu odroczenia, o którym mowa w art. 151 § 3 k.k.w., może wchodzić czas faktycznego nieodbywania kary, nieobjęty sformalizowanym zezwoleniem sądu, czy tylko orzeczenie sądu może kreować ten okres.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28 listopada 2013 r. – I KZP 16/13 (OSN Prok. i Pr. 2014, Nr 2, poz. 5) wyjaśnił, że: **Wniosek skazanego o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności, złożony na podstawie art. 151 § 1 k.k.w. przed zakończeniem roku od dnia pierwszego postanowienia o odroczeniu kary, podlega rozpoznaniu także po upływie tego roku, i może być uwzględniony, ale wykluczone jest określenie końcowej daty odroczenia na dzień późniejszy niż odpowiadający kalendarzowo terminowi początkowemu (chyba że odroczenie dotyczy osoby wskazanej w art. 151 § 1 zd. drugie k.k.w.) oraz na dzień późniejszy niż data osadzenia skazanego w celu odbycia kary albo z powodu tymczasowego aresztowania.**

W uzasadnieniu podniósł, że z dotychczasowego orzecznictwa wyraźnie wynika, że do wliczenia łącznego okresu odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności dochodzi jedynie wtedy, gdy zapadło kolejne postanowienie o odroczeniu wykonania kary⁸⁸. Wskazał wprost, że wcześniej organ ten zajął stanowisko, że „Do łącznego okresu odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności, określonego w treści art. 151 § 3 k.k.w., stwarzającego możliwość ubiegania się o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 152 k.k.w., okres pomiędzy datą zakończenia wcześniej udzielonego odroczenia a datą kolejnego postanowienia o odroczeniu, wlicza się tylko wówczas, gdy wniosek o kolejne odroczenie został złożony przed zakończeniem wcześniej

⁸⁷ R. Pietruszka: Warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 152 k.k.w. [w:] *X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, S. Leleńtała, G.B. Szczygieł (red.), Białystok 2009, s. 278–279.

⁸⁸ Postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2000 r. – II KKN 80/00, Wokanda 2000, nr 11, poz. 22, postanowienie SN z dnia 2 marca 2009 r. – V KK 7/09, OSNwSK 2009, poz. 579, postanowienie SN z dnia 17 lutego 2010 r. – III KK 243/09, OSNwSK 2010, poz. 350, postanowienie SN z dnia 24 maja 2011 r. – II KK 329/10 – OSNKW 2011, nr 8, poz. 75.

udzielonego okresu odroczenia, przy czym łączny okres udzielonego kilkakrotnie odroczenia nie może, w żadnej sytuacji, przekroczyć roku od dnia wydania pierwszego postanowienia o odroczeniu, chyba że chodzi o kobietę ciężarną lub w okresie 3 lat po urodzeniu dziecka lub sprawowania nad nim opieki⁸⁹.

III. KODEKS KARNY SKARBOWY

11. Zbieg przepisów (art. 8 § 1 k.k.s.)

1. Problem idealnego zbiegu przepisów określających przestępstwo i przestępstwo skarbowe (art. § 1 k.k.s.) budzi różnego rodzaju wątpliwości, a jednym z nich jest ustalenie rzeczywistego lub pozornego zbiegu. W powszechnym prawie karnym do odróżnienia, czy zachodzi zbieg rzeczywisty, czy pozorny służą tzw. reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym, tj. specjalności (*lex specialis derogat legi generali*), konsumpcji (*lex consumens derogat legi consumptae*) bądź subsydiarności (*lex primaria derogat legi subsidiariae*). Nie jest jasne, czy mają one także zastosowanie do określenia zbiegu przepisów zawartych w kodeksie karnym i kodeksie karnym skarbowym.

W judykaturze zagadnienie to było rozwiązywane w różny sposób, a mianowicie:

- 1) przyjmowano, że reguły wyłączenia wielości ocen w ramach przewidzianej w art. 8 k.k.s. konstrukcji idealnego zbiegu czynów karalnych nie można stosować przy rozstrzygnięciu istnienia lub nieistnienia idealnego zbiegu przestępstw⁹⁰;
- 2) uznawano, że reguły wyłączenia wielości ocen można stosować przy rozstrzygnięciu istnienia lub nieistnienia idealnego zbiegu przestępstw w konstrukcji idealnego zbiegu czynów karalnych (art. 8 § 1 k. k. s.)⁹¹.

⁸⁹ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 25 lutego 2009 r. – I KZP 32/08, OSNKW 2009, nr 4 poz. 27 z głoszą częściowo krytyczną K. Nowickiego, LEX/el 2010 i uwagami aprobusyjnymi R.A. Stefańskiego; Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2009 r. WPP 2010, Nr 1, s. 107–115.

⁹⁰ Postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 2009 r., IV KK 407/08, Lex nr 503265, wyrok SN z dnia 27 sierpnia 2008 r., IV KK 46/08, Lex nr 447300, wyrok SA w Łodzi z dnia 24 marca 2009 r., II AKA 210/08, KZS 2010, nr 4, poz. 63.

⁹¹ Uchwała SN z dnia 30 września 2003 r. – I KZP 22/03, OSNKW 2003, nr 9-10, poz. 75 z głosami aprobusyjną O. Górniok, OSP 2004, nr 5, poz. 63, częściowo krytyczną G. Łabudy, Monitor Podatkowy 2004, nr 6, poz. 48, krytyczną T. Oczkowskiego, Studia Iuridica Toruniensis. 2008, nr 1, s. 159–164 oraz z uwagami A. Barczak-Oplustil, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, Cz.PKiNP 2004, nr 2, s. 199 i aprobusyjnymi R.A. Stefańskiego, Przegląd uchwał Izby Karnej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2003 rok, WPP 2004, nr 1, s. 119–123, uchwała SN z dnia 30 września 2003 r. – I KZP 16/03, OSNKW 2003, nr 9–10, poz. 77 z uwagami aprobusyjnymi, WPP 2004, nr 1, s. 114–119 oraz A. Barczak-Oplustil, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, Cz.PKiNP 2004, nr 2, s. 199, wyrok SN z dnia 12 sierpnia 2008 r. – V KK 76/08, LEX nr 449041, wyrok SN z 19 marca 2008 r. – II KK 347/07, LEX nr 388503, wyrok SA we Wrocławiu z dnia 3 września 2009 r. – II AKA 105/09, KZS 2009, nr 12, poz. 87, wyrok SA we Wrocławiu z dnia 31 maja 2010 r. – II AKA 103/10, OSAW 2011, nr 1, poz. 209, wyrok SA

Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów o z dnia 24 stycznia 2013 r. – I KZP 19/12 (OSNKW 2013, Nr 2, poz. 13) uznał, że: **Reguły wyłączania wielości ocen mają zastosowanie jedynie w wypadku zbiegu przepisów ustawy, natomiast nie stosuje się ich w razie idealnego zbiegu czynów zabronionych, o którym mowa w art. 8 § 1 k.k.s.**

Ze względu na skomplikowany charakter rozstrzyganej kwestii nie dziwi, że uchwała ta spotkała się z różną oceną w literaturze. Poddano ją zarówno krytyce⁹², jak też odniesiono się do niej ze wstrzemięźliwą aprobatą⁹³.

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy odwołał się do wykładni językowej art. 8 § 1 k.k.s., stwierdzając, że z treści tego przepisu wynika, że jeżeli ten sam czyn, rozumiany jako wyodrębnione, zwarte czasowo i terytorialnie zachowanie sprawcy, wypełniający znamiona przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego realizuje zarazem znamiona przestępstwa powszechnego lub wykroczenia powszechnego, to sąd obowiązany jest stosować każdy z tych przepisów, tzn. kodeksu karnego skarbowego lub innej ustawy karnej. Bez znaczenia prawnego jest okoliczność, że to samo zachowanie sprawcy naruszyło więcej niż jedno dobro prawnie chronione i wywołało wiele różnorodnych skutków przestępnych. Gdyby ustawodawca chciał powiązać instytucję idealnego zbiegu czynów karalnych z jednorodnością dobra chronionego i skutku przestępnego, niewątpliwie nadałby temu przepisowi inne brzmienie. Chodzi więc o równoległą odpowiedzialność karną skarbową i karną za jeden czyn. Ze względu na przypisanie sprawcy więcej niż jednego czynu przestępnego, nie ma zastosowania zasada, że jeden czyn stanowi tylko jedno przestępstwo (art. 6 § 1 k.k.s. i art. 11 § 1 k.k.). Jedynie na podstawie tej zasady, skutkującej rzeczywistym zbiegiem przepisów ustawy, może wystąpić albo zbieg właściwy, co prowadzi – w wypadku braku podstaw do zastosowania jednej z reguł wyłączania wielości ocen – do przyjęcia kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy (art. 7 § 1 k.k.s. i art. 11 § 2 k.k.), albo zbieg niewłaściwy, pomijalny, gdy zastosowanie znajdzie jedna z reguł wyłączania wielości ocen.

Następnie Sąd Najwyższy, odwołując się do wykładni systemowej, wskazał, że w obrębie całego prawa karnego, nie funkcjonuje jedna, uniwersalna, międzygałęziowa zasada, według której ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo skarbowe lub powszechne albo tylko jedno wykroczenie skarbowe lub powszechne. Zarówno w kodeksie karnym, jak i kodeksie karnym skarbowym występują dwie odrębne, ale co do istoty identycznie ujęte, zasady jedności czynu (art. 11 § 1 k.k. i art. 6 § 1 k.k.s.). W obu wypadkach przesłanką

w Katowicach z dnia z 3 lutego 2011 r. – II AKa 476/11, LEX nr 846492, wyrok SA w Katowicach z dnia 1 czerwca 2011 r. – II AKa 83/11, KZS 2011, nr 9, poz. 122; wyrok SA w Katowicach z dnia 13 czerwca 2011 r. – II AKa 146/11, LEX nr 1001360.

⁹² J. Duda, Głosa do tej uchwały, Cz.PKiNP 2013, nr 1, s. 123–133; J. Kanarek, Głosa do tej uchwały, OSP 2013, s. 173–177; L. Wilk, Głosa do tej uchwały, OSP 2013, nr 7–8, poz. 84; A. Skowron, Głosa do tej uchwały, LEX/el. 2013.

⁹³ B. Mił, *Idealny zbieg czynów karalnych. Kilka refleksji na temat uwarunkowań i reperkusji uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r.*, I KZP 19/12, Prok. i Prok. 2013, nr 12, s. 33–64.

zastosowania kumulatywnego zbiegu przepisów danej ustawy jest wystąpienie właściwego zbiegu przepisów ustawy. Dowodzi to – kontynuuje Sąd Najwyższy – że reguły wyłączenia wielości ocen są powiązane z rzeczywistym zbiegiem przepisów ustawy, który określany jest odrębnie w kodeksie karnym i kodeksie karnym skarbowym. Reguły wyłączania wielości ocen są instrumentami prawnymi przeznaczonymi do ściśle określonego celu: odrzucenia konstrukcji kumulatywnego zbiegu przepisów. Nie mają więc charakteru uniwersalnego i nie mogą być wykorzystywane do modyfikowania w każdym układzie oceny prawnej takich czy innych kryminalnych zachowań.

Oznacza, to, że w przypadku stosowania konstrukcji tzw. idealnego zbiegu czynów zabronionych, o którym mowa w art. 8 § 1 k.k.s., reguły wyłączania wielości ocen mogą służyć do redukcji kwalifikacji prawnej w ramach normatywnej analizy przeprowadzonej odrębnie dla poszczególnych przestępstw tj. skarbowego i powszechnego objętych tym zbiegiem, nie mają zaś zastosowania do obu kwalifikacji prawnych jako całości⁹⁴.

2. Do tego samego zagadnienia Sąd Najwyższy odniósł się w postanowieniu z dnia 24 stycznia 2013 r. – I KZP 21/12 (OSNKW 2013, Nr 2. poz. 14), wyjaśniając, że: **W przypadku stosowania konstrukcji tzw. idealnego zbiegu czynów zabronionych, o którym mowa w art. 8 § 1 k.k.s., reguły wyłączania wielości ocen mogą służyć do redukcji kwalifikacji prawnej w ramach normatywnej analizy przeprowadzonej odrębnie dla poszczególnych deliktów (skarbowego i powszechnego) objętych tym zbiegiem, natomiast nie mają już zastosowania do obu kwalifikacji prawnych jako całości. Inaczej rzecz ujmując: reguły wyłączania wielości ocen mają zastosowanie jedynie w wypadku zbiegu przepisów ustawy, natomiast nie stosuje się ich w razie idealnego zbiegu czynów zabronionych, o którym mowa w art. 8 § 1 k.k.s. Powyższe w konsekwencji oznacza, że wykluczone jest, aby przepis Kodeksu karnego skarbowego mógł wyprzeć na zasadzie specjalności lub konsumpcji przepis Kodeksu karnego albo odwrotnie.**

Jest to pogląd trafny. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podzielił pogląd oraz argumenty przytoczone na jego poparcie, przedstawione w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r., I KZP 19/12, wskazując, że zagadnienie, czy do idealnego zbiegu przestępstw z art. 8 k.k.s. stosuje się zasady wyłączania wielości ocen, zostało już wyjaśnione.

⁹⁴ M. Kozłowski, *Czy reguły wyłączania wielości ocen mają zastosowanie do regulacji zawartej w art. 8 k.k.s.*, LEX/el 2013.

12. Uporczywe nieterminowe płacenie podatku (art. 57 § 1 k.k.s.)

Odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe podlega podatnik, który uporczywie nie wpłaca w terminie podatku (art. 57 § 21 k.k.s.). Istotnym jego znamieniem jest „uporczywość”. Budzi ono jednak wątpliwości, czy może je wypełniać jednorazowe zaniechanie zapłaty podatku w terminie, czy też uporczywość musi przejawiać się wyłącznie w powtarzających się, cyklicznych zachowaniach, polegających na zaniechaniu zapłaty podatku.

Sąd Najwyższy w tej kwestii wypowiadał się niejednolicie. Stał na stanowisku, że „Wykroczenie uporczywego niepłacenia podatku w terminie, przewidziane w art. 57 § 1 k.k.s., jest popełnione dopiero w momencie zakończenia stanu niezgodnego z prawem i nie można z niego eliminować poszczególnych zachowań, które łącznie dopiero stwarzają karalną uporczywość w niepłaceniu podatku, chyba że okres ten był już tak długi, że całe zobowiązanie podatkowe (niezapłacony podatek) uległo, stosownie do przepisów podatkowych, przedawnieniu”⁹⁵.

Twierdził też, że „Pojęcie «uporczywie» charakteryzować może zachowanie zarówno ze względu na jego powtarzalność, jak i na trwałość utrzymywanego określonym zachowaniem stanu”⁹⁶.

W doktrynie również zajmowano przeciwstawne stanowiska co do rozumienia tego pojęcia. Przyjmowano, że możliwa jest realizacja znamienia uporczywości przez długotrwałe, lecz jednorazowe, opóźnienie się we wpłaceniu podatku⁹⁷ oraz prezentowano pogląd, że w grę wchodzi jedynie zaniechanie wielorazowe⁹⁸.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 28 listopada 2013 r. – I KZP 11/13 (OSN Prok. i Pr. 2013, nr 3, poz. 7) słusznie uznał, że: **Na zaistnienie znamienia uporczywego niepłacenia podatku w terminie, będącego warunkiem odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe z art. 57 § 1 k.k.s., może wskazywać zarówno**

⁹⁵ Postanowienia SN z dnia 27 marca 2003 r. – I KZP 2/03, OSNKW 2003, nr 5–6, poz. 57 z częściowo krytycznymi głosami E. Kłossowskiego, *Podatkowy* 2004, nr 1, s. 47, G. Łabuda, T. Razowski, Prok. i Pr. 2003, nr 11, s. 124–136 i uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2003 rok*, WPP 2004, nr 1, s. 132–133.

⁹⁶ Postanowieniem SN z dnia 3 października 2008 r. – III KK 176/08, OSN Prok. i Pr. 2009, nr 6, poz. 20.

⁹⁷ S. Baniak, *Prawo karne skarbowe*, Warszawa 2006, s. 200, F. Prusak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, t. II, Zakamycze 2006, s. 90 i 92; L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 273–274; J. Sawicki, *Zarys prawa karnego skarbowego*, Warszawa 2010, s. 129; M. Błaszczuk [w:] M. Błaszczuk, M. Zbrojewska, *Kodeks karny skarbowy*, Warszawa 2011, s. 144–145; A. Piaseczny [w:] A. Wielgolewska, A. Piaseczny, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 219; T. Oczkowski [w:] V. Konarska-Wrzošek, T. Oczkowski, J. Skorupka, *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2013, s. 221–224; A. Błażnio, K. Rola-Stężycka, *Uporczywe niewpłacanie...*, s. 64–66.

⁹⁸ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 589; A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Kodeks karny skarbowy. Przestępstwa i wykroczenia podatkowe oraz dewizowe*, Warszawa 2010, s. 322; W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 277; S. Dudziak, *Odpowiedzialność karna skarbową podatnika za niewpłacenie w terminie podatku*, Prokurator 2010, nr 1–2, s. 56; *tenże*, *Odpowiedzialność za niepłacenie podatku w terminie*, Prok. i Pr. 2011, nr 2, s. 104.

cykliczność zachowań podatnika, polegająca na umyślnym niestosowaniu się do wymogu terminowego płacenia podatku, jak i jednorazowe, ale długotrwałe zaniechanie przez niego uregulowania podatku płatnego jednorazowo, mające miejsce już po terminie płatności tego podatku, a więc gdy ma on uregulować go już jako zaległość podatkową, jeżeli zachowanie to wskazuje, że zamiarem podatnika w momencie upływu terminu płatności podatku było uporczywe jego niepłacenie, a więc odsunięcie uregulowania tego podatku na dłuższy okres.

W uzasadnieniu organ ten podkreślił, że w języku powszechnym uporczywość oznacza zarówno stan „utrzymujący się długo”, „ciągle trwający”, jak i stan „powracający”, „powtarzający się”⁹⁹. Oznacza to, że określenie „uporczywe” obejmuje zarówno zachowania powtarzające się, jak i jedno zachowanie, trwające odpowiednio długo, a więc utrzymuje się przez określony, ale dłuższy czas. Zwrócił jednak uwagę, że w doktrynie podkreśla się, że na gruncie prawa karnego skarbowego powinno uwzględniać się wypracowane w orzecznictwie i piśmiennictwie rozumienie tego pojęcia na gruncie powszechnego prawa karnego, np. w zakresie uporczywego uchylania się od płacenia alimentów (art. 209 § 1 k.k.)¹⁰⁰. Przeprowadzona przez Sąd Najwyższy analiza przepisów kodeksu karnego, w których jest użyty ten termin oraz jego rozumienia w doktrynie, wykazała, że np. przy karalnej niealimentacji (art. 209 § 1 k.k.) podkreśla się, że uporczywość musi być rozumiana jako wielokrotność zaniechań i jest ona „antynomią jednokrotnego czy nawet kilkakrotnego zaniechania sprawcy”¹⁰¹ natomiast przy przestępstwie uporczywego naruszenia prawa pracownika (art. 218 k.k.), wskazuje się, iż uporczywość oznacza działanie lub zaniechanie „trwające dłuższy czas lub powtarzające się w pewnym okresie”¹⁰².

Oznacza to – kontynuuje Sąd Najwyższy – że na gruncie powszechnego prawa karnego, pojęcie uporczywości jako znamię czynu nie ma jednolitego charakteru i jest różnie rozumiane, w zależności od kontekstu ustawowego, w jakim zostało użyte. Tym samym nie jest możliwe oparcie się na wykładni systemowej dla doprowadzenia do jednolitego rozumienia pojęcia „uporczywości” w prawie karnym powszechnym i prawie karnym skarbowym, czyli stosowania wykładni

⁹⁹ *Słownik języka polskiego*, M. Szymczak (red.), t. II, Warszawa 1999, s. 566; *Inny słownik języka polskiego*, M. Bańko (red.), t. II, Warszawa 2000, s. 922; *Nowy słownik języka polskiego*, S. Sobol (red.), Warszawa 2002, s. 1086; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, S. Dubisz (red.), t. IV, Warszawa 2003, s. 1007.

¹⁰⁰ G. Łabuda [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 589; L. Wilk, *Zaległości podatkowe w świetle prawa karnego skarbowego*, Pal. 2000, nr 11–12, s. 50; L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 266–267.

¹⁰¹ M. Szewczyk [w:] A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Cwiąkański, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, s. 909–910.

¹⁰² W. Wróbel [w:] A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Cwiąkański, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, s. 1044; A. Marek, *Kodeks karny...*, s. 490.

synonimicznej¹⁰³. Należy więc uwzględnić autonomiczność materialnego prawa karnego skarbowego¹⁰⁴.

Dokonując wykładni tego pojęcia na gruncie art. 57 § 1 k.k.s. należy mieć na uwadze specyfikę prawa karnego skarbowego i nie można też *a priori* założyć, że uporczywość, o jakiej mowa w tym przepisie ogranicza się wyłącznie do zachowań powtarzalnych. W konsekwencji organ ten słusznie uznał, że realizacja znamienia uporczywego niepłacenia podatku w terminie, będącego warunkiem odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe z art. 57 § 1 k.k.s., może obejmować zarówno cykliczność zachowań podatnika, polegającą na umyślnym niestosowaniu się do wymogu terminowego płacenia podatku, jak i jednorazowe, ale długotrwałe zaniechanie przez niego uregulowania podatku płaconego jednorazowo, mające miejsce już po terminie płatności tego podatku, a więc gdy ma on uregulować go już jako zaległość podatkową, jeżeli zachowanie to wskazuje, że zamiarem podatnika w momencie upływu terminu płatności podatku było uporczywe jego niepłacenie, a więc odsunięcie uregulowania tego podatku na dłuższy okres.

13. Prowadzenie gier i zakładów wbrew przepisom ustawy lub warunkom koncesji lub zezwolenia (art. 107 § 1 k.k.s.)

Przestępstwem skarbowym, stypizowanym w art. 107 § 1 k.k.s. jest urządzenie lub prowadzenie gry losowej, gry na automacie lub zakładu wzajemnego.

Z związku z tym przepisem został przedstawiony Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia problem, czy dopuszczalne jest pociągnięcie do odpowiedzialności karnej skarbowej za występki z art. 107 § 1 k.k.s. osób, które prowadzą grę losową, grę na automacie lub zakład wzajemny wbrew zakazom zawartym w art. 6 ust. 1 oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych¹⁰⁵ w sytuacji, gdy projekt tych przepisów nie został przedstawiony przez Państwo Polskie w Komisji Europejskiej w ramach procedury notyfikacyjnej.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28 listopada 2013 r. – I KZP 15/13 (OSN Prok. i Pr. 2013, nr 3, poz. 8) trafnie wskazał, że: **Naruszenie wynikającego z dyrektywy 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 listopada 2006 r. (Dz. U. L. 363, s. 81) obowiązku notyfikacji przepisów technicznych ma charakter naruszenia trybu ustawodawczego, którego konstytucyjność może być badana wyłącznie w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym. Jeżeli w konkretnym postępowaniu sąd dochodzi do wniosku, że doszło do takiej wadliwości trybu ustawodawczego, może nie stosować tych przepisów tylko**

¹⁰³ A. Błachnio, K. Rola-Stężycka, *Uporczywe niewpłacanie podatku w terminie a przedawnienie karalności*, Prok. i Pr. 2009, nr 3, s. 64.

¹⁰⁴ L. Wilk, *Uporczywe niepłacenie podatku – kontrowersyjna kryminalizacja*, Prok. i Pr. 2010, nr 7–8, s. 204–205.

¹⁰⁵ Dz.U. Nr 201 poz. 1540 ze zm.

w ten sposób, że zawiesi prowadzone postępowanie, w którym miałyby one zostać zastosowane i skieruje stosowne pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego. Jednak do czasu zainicjowania tej kontroli lub podjęcia przez Trybunał Konstytucyjny stosownego rozstrzygnięcia, brak jest podstaw do odmowy stosowania przepisów ustawy o grach hazardowych, w tym jej art. 6. ust 1 i art. 14 ust. 1.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdził, że z uwagi na wagę i charakter obowiązku notyfikacji Komisji Europejskiej projektu regulacji prawnych zawierających przepisy techniczne, problem ten stanowi w istocie element konstytucyjnego trybu stanowienia ustaw, a jego naruszenie może być kwestionowane jako naruszenie konstytucyjnego trybu ustawodawczego. Jednocześnie, z uwagi na mające swoje uzasadnienie w zasadzie pewności prawa, powszechnie akceptowane w polskim systemie prawa domniemanie konstytucyjności ustawy oraz skoncentrowaną kontrolę badania tej konstytucyjności, Trybunał Konstytucyjny jest jedynym organem władnym do stwierdzenia naruszenia trybu ustawodawczego i uchylenia z tego powodu wadliwie ustanowionej ustawy. Nie mogą tego czynić samodzielnie sądy powszechne, sądy administracyjne, sądy wojskowe, czy też Sąd Najwyższy, odmawiając stosowania prawa.

PRZEGLĄD UCHWAŁ IZBY KARNEJ ORAZ IZBY WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE PRAWA KARNEGO MATERIALNEGO ZA 2013 R.

Streszczenie

W artykule została przeprowadzona analiza uchwał i postanowień Izby Karnej oraz Wojskowej Sądu Najwyższego, podjętych w 2013 r. w ramach tzw. konkretnych i abstrakcyjnych pytań prawnych kierowanych do tego organu w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego i prawa karnego skarbowego. Przedmiotem rozważań są: ustawa względniejsza dla sprawcy (art. 4 § 1 k.k.), bieg okresu zakazu prowadzenia pojazdów (art. 43 § 3 k.k.), wykonanie postanowienia o zarządzenie wykonania kary (art. 75 § 1 k.k.), wszczęcie postępowania przeciwko osobie (art. 102 k.k.), pojęcie funkcjonariusza publicznego (art. 115 § 13 pkt 4 k.k.), przestępne nadużycia władzy (art. 231 § 1 k.k.), pranie pieniędzy (art. 299 § 1 k.k.), udaremnienie zaspokojenia wierzyciela (art. 300 § 2 k.k.), samowolne oddalenie się żołnierza z jednostki (art. 338 § 1–3 k.k.), odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności (art. 151 § 1 k.k.w.), zbieg przepisów w prawie karnym skarbowym (art. 8 § 1 k.k.s.), uporczywe nieterminowe płacenie podatku (art. 57 § 1 k.k.s.), prowadzenie gier i zakładów wbrew przepisom ustawy lub warunkom koncesji lub zezwolenia (art. 107 § 1 k.k.s.). Poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy są omawiane z uwzględnieniem doktryny i judykatury.

REVIEW OF THE 2013 RESOLUTIONS OF THE PENAL AND MILITARY CHAMBER OF THE SUPREME COURT REGARDING SUBSTANTIVE CRIMINAL LAW**Summary**

The article presents the analysis of resolutions and decisions of the Penal and Military Chamber of the Supreme Court made in 2013 regarding the so-called substantial and abstract legal questions filed to this organ in connection with substantive criminal law, penal law and penal law concerning offences against the Treasury. The considerations focus on the following subjects: the act more relative for a perpetrator (Article 4 § 1 of the Penal Code), flow of the time of ban on driving vehicles (Article 43 § 3 of the Penal Code), implementation of the decision on penalty execution (Article 75 § 1 of the Penal Code), instituting legal proceeding against a person (Article 102 of the penal Code), a concept of a public servant (Article 115 § 13 point 4 of the Penal Code), criminal abuse of authority (Article 231 § 1 of the Penal Code), money laundering (Article 299 § 1 of the Penal Code), foiling the satisfaction of the creditor (Article 300 § 3 of the Penal Code), lawless withdrawal from a military unit (Article 338 § 1–3 of the Penal Code), postponement of imprisonment (Article 151 § 1 of the Penal Code), concurrence of legal rules in law concerning offences against the Treasury (Article 8 § 1 of the Offences Against the Treasury Code), persistent payment of tax after the due date (Article 57 § 1 of the Offences Against the Treasury Code), organization of gambling and sports betting with the violation of the Act provisions or the licence or permission terms (Article 107 § 1 of the Offences Against the Treasury Code). Discussing the Supreme Court opinions, the author takes the doctrine and judicature into consideration.

LA REVUE DES RÉOLUTIONS DE LA CHAMBRE MILITAIRE DE LA COUR SUPRÊME DANS LE CADRE DU DROIT PÉNAL MATÉRIEL DE 2013**Résumé**

Dans l'article on fait une analyse des résolutions et des décisions de la Chambre pénale militaire qui ont été prises en 2013 en réponse aux questions juridiques aussi bien concrètes que abstraites posées à ces organes dans le cadre du droit pénal matériel, le droit pénal exécutif et le droit pénal fiscal. On prend en considération surtout: la loi bienveillante pour l'actant (art. 4 § 1 du code pénal), le cours de la période de l'interdiction de conduire de véhicules (art. 43 § 3 du code pénal), l'exécution de la décision sur arrêter l'exécution de la punition (art. 75 § 1 du code pénal), le commencement de la procédure contre la personne (art. 102 du code pénal), la notion du fonctionnaire public (art. 115 § 13 pt 4 du code pénal), l'abus

1/2014

criminel du pouvoir (art. 231 § 1 du code pénal), le blanchissement de l'argent (art. 229 § 1 du code pénal), l'anéantissement d'assouvir le créancier (art. 300 § 2 du code pénal), le congé insubordonné du soldat de sa troupe (art. 338 § 1–3 du code pénal), le sursis de l'exécution de la punition de la privation de la liberté (art. 151 § 1 du code pénal exécutif), le concours des règlements dans le droit pénal fiscal (art. 8 § 1 du code pénal fiscal), le paiement opiniâtre à échéance indéterminé (art. 57 § 1 du code pénal fiscal), la direction des jeux contre le règlement de la loi ou les conditions de la concession ou bien l'autorisation (art. 107 § 1 du code pénal fiscal). Les opinions exprimées par la Cour Suprême sont traitées en considération de la doctrine ainsi que la jurisprudence.

ОБЗОР РЕШЕНИЙ УГОЛОВНОЙ ПАЛАТЫ И ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ В СФЕРЕ УГОЛОВНОГО МАТЕРИАЛЬНОГО ПРАВА ЗА 2013 Г.

Резюме

В статье проведён анализ решений и постановлений Уголовной палаты и Военной коллегии Верховного суда, принятых в 2013 году в рамках так называемых конкретных и абстрактных юридических вопросов, адресованных этому органу с точки зрения уголовного материального права, уголовно-исполнительного права и уголовного налогового права. Предметом исследования являются: закон, благоприятный для обвиняемого (ст. 4 § 1 УК), срок запрета вождения транспортными средствами (ст. 43 § 3 УК), исполнение постановления о порядке исполнения приговора (ст. 75 § 1 УК), возбуждение дела в отношении лица (ст. 102 УК), понятие должностного лица (ст. 115 § 13 пункт 4 УК), преступное злоупотребление властью (ст. 231 § 1 УК), отмывание денег (ст. 299 § 1 УК), воспрепятствование удовлетворению кредитора (ст. 300 § 2 УК), самовольное отлучение солдата из части (ст. 338 § 1–3 УК), отсрочка применения наказания в виде лишения свободы (ст. 151 § 1 УИК), совокупность положений в Уголовном налоговом праве (ст. 8 § 1 УНК), стойкая несвоевременная уплата налога (ст. 57 § 1 УНК), проведение игр и увеселительных мероприятий вопреки положениям закона либо условиям концессии, либо лицензии (ст. 107 § 1 УНК). Точки зрения, выраженные Верховным судом, оговорены с учётом теории и jurisprudence.